

ХМЕЛЬНИЦЬКА ОБЛАСНА РАДА
ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ УПРАВЛІННЯ ТА ПРАВА
ІМЕНІ ЛЕОНІДА ЮЗЬКОВА
(повне найменування вищого навчального закладу)

ФАКУЛЬТЕТ УПРАВЛІННЯ ТА ЕКОНОМІКИ
(повне найменування інституту, факультету)

Кафедра: публічного управління та адміністрування
(повна назва кафедри)

МАГІСТЕРСЬКА РОБОТА

на тему: «Механізм стимулювання інвестиційної діяльності у сфері переробки сільськогосподарської сировини»

Виконала: студент магістратури за спеціальністю 281 Публічне управління та адміністрування заочної форми навчання
Марина ОДОЛІНСЬКА

Керівник: старший викладач кафедри публічного управління та адміністрування, кандидат економічних наук
Петро СЕМ'ЯНЧУК

Рецензент: _____

АНОТАЦІЯ

Одолінська М. С. Механізм стимулювання інвестиційної діяльності у сфері переробки сільськогосподарської сировини. – Рукопис.

У магістерській роботі запропоновано розв'язання актуального наукового завдання, яке полягає в теоретичному обґрунтуванні й розробленні практичних рекомендацій щодо удосконалення механізму стимулювання інвестиційної діяльності у сфері переробки сільськогосподарської сировини.

Встановлено, що базова ланка сектору переробно-харчових виробництв, якою виступає харчова промисловість, характеризується багатофункціональною спрямованістю діяльності у відтворювальних пропорціях та відзначається широким спектром проблем, які необхідно враховувати при розробці регуляторного механізму стимулювання інвестиційної діяльності.

З метою підвищення дієвості застосування інструментів стимулювання інвестиційної діяльності в секторі переробно-харчових виробництв з врахуванням макроекономічної ситуації розроблено сценарний підхід до розвитку інвестиційного клімату в економіці України, який передбачає виокремлення трьох можливих сценаріїв (сценарій продовження поточного тренду, оптимістичний та песимістичний).

Удосконалено підхід до структуризації системи стимулювання інвестиційної діяльності у сфері переробки сільськогосподарської сировини, який передбачає: диверсифікацію інструментів та методів податкового стимулювання інвестиційної діяльності; розширення специфікації методів державного регулювання інвестиційної діяльності в сільському господарстві та переробно-харчовому сегменті АПК; удосконалення інституціонального середовища інвестиційної діяльності в сировинному та переробному сегментах агропромислової сфери.

Ключові слова: механізм, інвестиційна діяльність, капітальні інвестиції, сільськогосподарська сировина, переробно-харчові виробництва, інституціональне середовище, стимулювання.

ANNOTATION

Odolinska M. S. The mechanism of stimulating investment activity in the sphere of processing of agricultural raw materials. - Manuscript.

The master's thesis offers a solution to an actual scientific task, which consists in theoretical substantiation and development of practical recommendations for improving the mechanism of stimulating investment activities in the field of processing of agricultural raw materials.

It has been established that the basic link of the food processing sector, which is represented by the food industry, is characterized by a multifunctional orientation of activity in reproductive proportions and is characterized by a wide range of problems that must be taken into account when developing a regulatory mechanism for stimulating investment activity.

In order to increase the effectiveness of the use of tools to stimulate investment activity in the food processing sector, taking into account the macroeconomic situation, a scenario approach to the development of the investment climate in the economy of Ukraine has been developed, which provides for the identification of three possible scenarios (the scenario of the continuation of the current trend, optimistic and pessimistic).

The approach to the structuring of the system of stimulating investment activity in the field of processing of agricultural raw materials has been improved, which provides for: diversification of tools and methods of tax stimulation of investment activity; expansion of the specification of methods of state regulation of investment activities in agriculture and the processing and food segment of the agro-industrial complex; improvement of the institutional environment of investment activity in the raw and processing segments of the agro-industrial sphere.

Key words: mechanism, investment activity, capital investment, agricultural raw materials, processing and food production, institutional environment, stimulation.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	5
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ СТИМУЛЮВАННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У СФЕРІ ПЕРЕРОБКИ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ СИРОВИНИ.....	8
1.1. Сутність та основні форми інвестиційної діяльності у сфері переробки сільськогосподарської сировини.....	8
1.2. Особливості механізмів стимулювання інвестиційної діяльності в переробному сегменті агропромислового виробництва.....	16
РОЗДІЛ 2. СУЧАСНИЙ СТАН ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У СФЕРІ ПЕРЕРОБКИ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ СИРОВИНИ В УКРАЇНІ.....	28
2.1. Аналіз вітчизняного та світового досвіду стимулювання інвестиційної діяльності у сфері переробки сільськогосподарської сировини.....	28
2.2. Оцінка ефективності стимулювання інвестиційної діяльності у сфері переробки сільськогосподарської сировини.....	38
РОЗДІЛ 3. УДОСКОНАЛЕННЯ МЕХАНІЗМІВ СТИМУЛЮВАННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У СФЕРІ ПЕРЕРОБКИ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ СИРОВИНИ.....	47
3.1. Пріоритетні напрями стимулювання інвестиційної діяльності у сфері переробки сільськогосподарської сировини.....	47
3.2. Інвестиційний механізм стимулювання діяльності переробно-харчових виробництв за умов імплементації індикаторів ЄС.....	57
ВИСНОВКИ.....	65
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	67

ВСТУП

Актуальність теми. Забезпечення нової якості соціально-економічного розвитку України та зміцнення конкурентних позицій вітчизняних товаровиробників на світових ринках пов'язане зі збільшенням інвестиційних потоків у національну економіку на декілька порядків. Лише за таких умов можна буде оновити виробничо-технічну базу промислового виробництва, знизити тим самим енерго- та ресурсоємність готової продукції, що дасть можливість на рівних конкурувати з іноземними виробниками та завойовувати нові ринкові ніші на світовому ринку. При сучасному рівні інвестиційного забезпечення модернізації та реконструкції основних фондів прискорити процес заміни фізично зношеного та морально застарілого виробничого обладнання надто проблематично.

Оскільки за останні роки аграрний сектор став структурним елементом національної економіки, активізація інвестиційної діяльності в цьому виді діяльності має велике значення для забезпечення прискореного соціально-економічного розвитку країни в цілому. При цьому основні інвестиційні потоки спрямовуються в експортоорієнтовані форми сільського господарства, а сфера переробки сільськогосподарської сировини не характеризується прискореною інвестиційною активністю. Низька інвестиційна активність у харчовій промисловості пов'язана з відсутністю ряду стимулів, що змушують сільськогосподарські підприємства диверсифікувати свої інвестиції.

Теоретичним підходам та механізмам стимулювання інвестиційної діяльності у сфері переробки сільськогосподарської сировини присвячені праці О.Амоші, І.Вахович, О.Гаврилюка, Л.Дейнеко, М.Кісіля, Л.Ковальської, Т.Мацибори, М.Сичевського, В.Страшинського, Л.Тулуса, І.Яціва та інших.

Проте взаємозв'язок між існуючим інституційним інвестиційним середовищем у сфері переробки сільськогосподарської сировини та дієвістю стимулів до диверсифікації форм, методів і способів інвестиційної діяльності у виробництві харчової промисловості, ще не дозволяє повноцінно

використовувати наявних резервів розширеного відтворення ресурсно-виробничого потенціалу цієї ланки в національному АПК.

Низькі темпи зростання інвестицій у харчову промисловість значною мірою зумовлені відсутністю низки стимулів, які б спонукали підприємства харчової промисловості до диверсифікації джерел та методів інвестиційного забезпечення модернізації, реконструкції та технічного переозброєння основних фондів підприємств переробної промисловості сільськогосподарської продукції. Отже, необхідність вирішення цих проблем визначила вибір теми, мети та завдань магістерської роботи.

Мета та завдання дослідження. *Метою* магістерської роботи є обґрунтування теоретичних підходів до запровадження механізмів стимулювання інвестиційної діяльності у сфері переробки сільськогосподарської сировини.

Реалізація поставленої мети зумовила вирішення наступних *завдань*:

- визначити сутність та основні форми інвестиційної діяльності у сфері переробки сільськогосподарської сировини;
- з'ясувати особливості механізмів стимулювання інвестиційної діяльності в переробному сегменті агропромислового виробництва;
- провести аналіз вітчизняного та світового досвіду стимулювання інвестиційної діяльності у сфері переробки сільськогосподарської сировини;
- оцінити ефективність стимулювання інвестиційної діяльності у сфері переробки сільськогосподарської сировини;
- встановити пріоритети та інструменти стимулювання інвестиційної діяльності у сфері переробки сільськогосподарської сировини;
- удосконалити механізми стимулювання інвестиційної діяльності у сфері переробки сільськогосподарської сировини за умов імплементації індикаторів ЄС.

Об'єктом дослідження є процес стимулювання інвестиційної діяльності у сфері переробки сільськогосподарської сировини.

Предметом дослідження є теоретичні засади та практичні положення

механізмів стимулювання інвестиційної діяльності у сфері переробки сільськогосподарської сировини.

Методи дослідження. В магістерській роботі використані загальнонаукові та спеціальні методи, які дозволили обґрунтувати і удосконалити механізми стимулювання інвестиційної діяльності у сфері переробки сільськогосподарської сировини.

Для розв'язання визначених завдань використовувалися такі методи дослідження: логічного аналізу (під час розкриття сутності та особливостей інвестиційної діяльності у сфері переробки сільськогосподарської сировини); структурно-функціонального аналізу (для вивчення механізмів стимулювання інвестиційної діяльності в переробному сегменті агропромислового виробництва); порівняльного аналізу (для вивчення зарубіжного досвіду стимулювання інвестиційної діяльності у сфері переробки сільськогосподарської сировини); індукції та стратегічного планування (для удосконалення механізмів стимулювання інвестиційної діяльності у сфері переробки сільськогосподарської сировини) тощо.

Інформаційною базою дослідження є наукова вітчизняна і зарубіжна література з теми дослідження, нормативно-правові акти України, міжнародні правові акти, аналітичні та звітні документи.

Практичне значення отриманих результатів полягає у можливості використання пропозицій в рамках використання механізмів державного регулювання розвитку сфери переробки сільськогосподарської сировини та стимулювання інвестиційної діяльності у даному секторі національної економіки.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ СТИМУЛЮВАННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У СФЕРІ ПЕРЕРОБКИ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ СИРОВИНИ

1.1. Сутність та основні форми інвестиційної діяльності у сфері переробки сільськогосподарської сировини

Інвестиційна діяльність у сільськогосподарській сировинній сфері є необхідною умовою забезпечення розширеного відтворення ресурсно-виробничого потенціалу національного аграрного сектору. В умовах посилення сировинної орієнтації у розвитку аграрного сектору України держава не створила належних стимулів для збільшення інвестиційних надходжень у переробну та харчову сферу. Перелік джерел та способів інвестування проектів модернізації, реконструкції та технічного переоснащення основних фондів у сфері переробки сільськогосподарської сировини є надмірно уніфікованим, що не дозволяє залучати потенційно можливі обсяги інвестицій у виробництво харчових продуктів. Тому формування сучасних теоретико-методологічних підходів до стимулювання інвестиційної діяльності у сфері переробки сільськогосподарської сировини є надзвичайно актуальним завданням економічної науки.

Так, Л. Філіпковська та А. Кравчук стверджують, що «інвестиційна діяльність у широкому розумінні – це діяльність, пов'язана з вкладенням коштів в об'єкти інвестування з метою отримання доходу (ефекту). У більш вузькому розумінні інвестиційна діяльність, або саме інвестування – це процес перетворення інвестиційних коштів в інвестиції» [62]. Натомість Т. Пічугіна та Л. Забродська розуміють інвестиційну діяльність у найширшому розумінні як «комплексну діяльність, яка починається з мобілізації інвестиційних ресурсів і завершується досягненням ефекту, у вузькому розумінні – як власні інвестиції» [77].

За словами Н. Сирош, «інвестиційна діяльність – це сукупність заходів і

дій держави, юридичних і фізичних осіб, резидентів і нерезидентів, які вкладають свої кошти (у фінансову, матеріальну та інші форми власності) з метою формування При цьому іноземні інвестиції в більшості країн є необхідною, але не основною формою інвестиційної діяльності» [66].

За визначенням В. Харука, інвестиційна діяльність – це «сукупність практичних дій громадян, юридичних осіб і держави, спрямованих на виконання інвестиційних програм з метою отримання доходу або прибутку» [78].

У більшості наведених визначень інвестиційної діяльності не систематизовано взаємозв'язки між суб'єктами та об'єктами інвестиційної діяльності, неповно конкретизовано інституційні основи відбору джерел, методів і форм інвестиційної діяльності. На нашу думку, найбільш системно до визначення сутності інвестиційної діяльності підійшла Р. Квасніцька, яка зазначає, що «інвестиційна діяльність – це сукупність заходів та дій інституційних одиниць різних секторів економіки щодо вкладання, попередньо сформованих з заощаджень та запозичень, інвестиційних ресурсів з метою одержання прибутку (доходу) або досягнення соціального ефекту» [41]. Вона наголошує на головній детермінанті формування інвестиційних потоків – наявності заощаджень та позикових коштів. Також авторка чітко розмежовує економічну (прибуток) і соціальну (створення соціального ефекту) спрямованість, що відповідає провідним світовим моделям інвестування.

Інвестиційна діяльність у сфері переробки сільськогосподарської сировини включає гранично уніфікований перелік форм, методів і способів залучення інвестицій як на внутрішньому, так і на зовнішньому інвестиційному ринку. Нерозвиненість інфраструктури вітчизняного інвестиційного ринку не дозволяє використовувати всі наявні та перевірені світовою практикою можливості для залучення капіталу та фінансових інвестицій, тим самим підтримувати високий рівень ефективності виробничих потужностей харчової промисловості.

«Важливою частиною інституційного середовища інвестиційного процесу був і є розвиток інфраструктури інвестиційного ринку, оскільки від цього залежить можливість та ефективність портфельних інвестицій, а також диверсифікація джерел, форм і методів фінансування. капітальних вкладень, що дозволить збільшити темпи та масштаби модернізації, реконструкції та технічного переозброєння основних фондів, збільшити оборотні кошти» [1].

Недостатньо сформовані офіційні та неформальні інститути інвестування, що не дозволяє акумулювати вільні фінансові ресурси та спрямовувати їх на розширене відтворення основного капіталу харчової промисловості. У ряді обласних центрів харчова промисловість продовжує використовувати застаріле виробниче обладнання, що не дозволяє випускати конкурентоспроможні на світовому та внутрішньому ринках продукти харчування та, відповідно, завойовувати нові ринкові ніші.

Водночас брак інфраструктури українського інвестиційного ринку не дозволяє інституційним інвесторам виходити на цей ринок з метою створення конкурентного середовища для покращення інвестиційного режиму та збільшення інвестиційних потоків на різних етапах ланцюжків сільськогосподарської продукції, насамперед у переробка сільськогосподарської сировини. Відсутність конкуренції на інвестиційному ринку однозначно призводить до збільшення вартості інвестиційних коштів для харчової промисловості.

Значного резонансу мають підходи до стимулювання залучення інвестиційних ресурсів вітчизняних суб'єктів господарювання та спеціалізованих фінансово-кредитних установ та здійснення централізованих бюджетних асигнувань, а також іноземних інвестицій. Є згода щодо необхідності створення сприятливих макроекономічних умов для інвестицій у модернізацію та оновлення основних фондів підприємств харчової промисловості, що повинно супроводжуватися покращенням інституційного середовища для інвестиційних процесів безпосередньо в переробному сегменті галузі.

Зокрема, С. Сорочка акцентує увагу на податковій моделі стимулювання інвестиційної діяльності, ядром якої є «пряме бюджетне фінансування, погашення відсотків за кредитом, співфінансування, позики з бюджету тощо». Науковець також виділяє монетарну модель, у якій грошові інструменти регулюють обсяги грошової маси, вартість залучення ресурсів, курси валют тощо [70].

3. Сірик пропонує використати досвід європейських країн, який полягає у «скоординованій діяльності органів державної влади та місцевого самоврядування щодо надання пільг або запровадження «податкових пільг» для заохочення потенційних інвесторів у конкретний регіон чи під певний вид діяльності. У багатьох країнах Європи зараз стає популярним створення змішаних бізнес-асоціацій, до складу яких входять представники державної та регіональної влади та місцевого бізнесу» [69].

Примітною особливістю досліджень у сфері формування інструментів стимулювання інвестиційної діяльності в харчовій промисловості є те, що переважна більшість робіт присвячена створенню інституційної основи залучення іноземного інвестиційного капіталу.

Так, серед основних груп методів стимулювання інвестиційної діяльності щодо розвитку іноземних інвестицій О. Федорчук та О. Сторожук виділяють «фінансові стимули, податкові пільги, стимулювання конкретних інвестиційних проектів, підтримка інфраструктури, протекціоністські заходи». Державна підтримка є одним із найважливіших заходів політики залучення іноземних приватних інвестицій. «Політика зменшення корпоративного податкового тягаря» надає країнам фінансові стимули, які визначаються як прямі державні внески в компанію» [76].

Підхід А. Ільїної, яка вважає, що «для стимулювання іноземного інвестування можуть бути використані такі інструменти державного стимулювання: фінанси і кредит - безпроцентні та пільгові кредити, інвестиційні гарантії; зниження ставки податку на прибуток, скасування податку на реінвестиції, безмитне ввезення обладнання та/або сировини,

прискорена амортизація, податкові кредити; проектне фінансування ресурсо- та природоохоронного обладнання; допомога в проведенні техніко-економічних обґрунтувань проєктів; гранти на науково-дослідні та проєктні роботи» [39].

За словами О.Ігнатенка, державна політика залучення, контролю та підтримки інвестиційної діяльності в агропромисловому комплексі «має формуватися на основі основних напрямів державної інвестиційної та державної аграрної політики. До інструментів регулювання інвестиційної діяльності слід віднести:

- стимулювання залучення вітчизняних та іноземних інвестицій;
- створення механізму державних фінансових гарантій;
- застосування пільгових тарифів на обладнання, що імпортується як інвестиції для створення нових підприємств;
- розробка та реалізація цільових програм;
- державна підтримка отримання кредиту для агропромислового комплексу шляхом «здешевлення» користування таким кредитом;
- підвищення привабливості так званих «зелених» інвестицій» [38].

Враховуючи викладені думки щодо створення механізмів стимулювання залучення інвестицій, особливо капітальних, на різних етапах ланцюжків доданої вартості сільського господарства, варто розглянути трансформацію зовнішніх умов розвитку як сільського господарства, так і харчової промисловості, оскільки укладення Угоди між Україною та ЄС про асоціацію та зону вільної торгівлі потребує впорядкування національного та європейського регулювання якості та безпеки сільськогосподарської та харчової продукції, що чітко визначить інвестиційні потоки у переробному сегменті національна аграрна галузь у коротко- та середньостроковій перспективі.

Заслуговує на увагу підхід О. Коновал до сутності інвестиційної діяльності у сфері сільськогосподарського виробництва, який характеризується «встановленням взаємозв'язку між рівнем інвестиційних

потоків та ефективністю виробничо-господарської діяльності суб'єктів аграрного бізнесу та соціально-економічний підйом села. Зокрема, на думку вченого, збільшення обсягів сільськогосподарського виробництва і тим самим зміцнення продовольчої безпеки неможливе без широкої участі інвестицій у сільськогосподарське виробництво» [45].

Активізацію інвестиційної діяльності в аграрному секторі національної економіки, особливо у сфері сільськогосподарського виробництва, Т. Голбан пов'язує з «рентною діяльністю, яка знизить рівень обмеженості фінансових ресурсів; розвиток системи іпотечного кредитування в сільському господарстві; надання споживчих кредитів, податкових кредитів на інвестиції, субсидування відсотків за кредитами; пільгове оподаткування; створення державної програми розвитку інфраструктури села та ринку сільськогосподарської техніки» [18].

В. Копитко пов'язує інвестиційну діяльність в агропромисловому виробництві з такими чинниками: «Рівень рентабельності та прибутковості виробничої діяльності, розмір і структура джерел фінансування, рівень державної підтримки, територіальне розташування, що впливають на природні та економічні умови виробництва» [46]. Тобто підхід В. Копитка до забезпечення ефективної інвестиційної діяльності ґрунтується на необхідності поєднання ефективної бюджетної підтримки сільськогосподарських товаровиробників та їх внутрішніх джерел інвестиційного забезпечення виробничих потреб.

З точки зору інституційного підходу О. Бахматюк виокремлює інвестиційну інфраструктуру, зокрема виокремлює «фінансові інститути, які виявляють бюджетно-податковий потенціал, фінансовий потенціал підприємств, організацій та населення. Потенціал існуючих фінансових інститутів слід розглядати як сукупний потенціал державних і банківських фінансових інститутів та небанківських інвестиційних інститутів» [7].

Сфера переробки сільськогосподарської сировини охоплює комплекс видів виробничо-господарської діяльності в різних ланках національного

АПК, що передбачає виробництво, переробку та реалізацію матеріально-речової субстанції рослинницької та тваринницької сировини, а також їх залучення у різні фази агропродуктового ланцюга. Структуроутворюючою ланкою сфери переробки сільськогосподарської сировини виступає сектор переробно-харчових виробництв. Даний сектор відзначається продуктовою та виробничо-технічною диверсифікацією в різних регіонах країни і з однієї сторони передбачає наближеність до джерел сировини, а з іншої – до місць переробки та споживання.

Сектор переробно-харчових виробництв включає три основних складові:

- підприємства харчова промисловості;
- суб'єкти переробки сільськогосподарської сировини з метою виготовлення промислової продукції;
- суб'єкти переробки відходів сільськогосподарського виробництва та рослинних і тваринних відходів.

Основними складовими харчової промисловості, основна структура якої сформувалася в умовах командно-адміністративної економіки, є такі галузі: м'ясна і м'ясопереробна, молоко- і молокопереробна, цукрова, борошномельно-зернова, хлібопекарська, кондитерська, олійна. і жир, риба, фрукти та овочі, крохмаль і патока, консерви, алкогольні вироби, виноробство, безалкогольне пиво та ін. У перехідний період і в ринкових умовах найбільш інтенсивно розвивалися ті складові харчової промисловості, які орієнтовані на поставку харчових продуктів, відходів і залишків харчової промисловості, напівфабрикатів на високорозвинений зовнішній ринок країн. не тільки для продовольчої безпеки, а й як сировина для виробництва промислово-технічної та енергетичної продукції.

Іншою істотною частиною харчової промисловості є переробка сільськогосподарської сировини для виробництва промислово-технічної продукції, тобто виготовлення продукції для промислового виробництва та енергетичних потреб. Тобто ця складова сектору харчової промисловості

забезпечує переробку сільськогосподарської сировини в готову продукцію, яка використовується в промисловому виробництві, особливо в текстильній промисловості, а також покращує енергетичний баланс країни та експорт енергоресурсів. У сегменті переробки сільськогосподарської сировини для потреб промислового виробництва виділяються: виготовлення напівфабрикатів, виготовлення складових матеріально-технічного складу готової продукції, виробництво допоміжних і пакувальних матеріалів. У сегменті переробки сільськогосподарської сировини для забезпечення енергетичних потреб виділяють: виробництво біодизеля, виробництво біоетанолу, виробництво твердого біопалива, виробництво біогазу.

Запровадження нових енергетичних показників у Європейському Союзі призвело до більшої енергетичної спрямованості сільськогосподарського виробництва, що, у свою чергу, призвело до створення потенційно привабливого сегменту харчової промисловості, орієнтованого на виробництво енергетичних продуктів з відновлюваних джерел енергії. Спірним моментом такої структурної зміни є те, що українські виробники виступають сировинними додатками світової індустрії з виробництва продукції з відновлюваних джерел енергії.

Україна, прийнявши умови, встановлені новими енергетичними показниками, потребує створення сучасної виробничо-технічної бази для отримання енергії з відновлюваних джерел. Варто створити фінансові та інституційні умови для виробництва біодизеля та біоетанолу з сільськогосподарської сировини та відходів сільського господарства в центрі країни. Це дозволить усунути низку негативних тенденцій, пов'язаних із переорієнтацією агропромислових комплексів регіонів з продовольчої на енергетичну орієнтацію, а це прискорить виснаження природно-ресурсної бази сільськогосподарського виробництва.

Розвиток промисловості переробки відходів рослинного і тваринного походження, як на базі аграрних господарських одиниць, так і на базі підприємств харчової промисловості, має отримати відповідну державну

підтримку, як у формі прямої фінансової підтримки, так і у формі непрямого стимулювання. Крім того, створені всі умови для того, щоб на порядок збільшити потужності з переробки відходів рослинного і тваринного походження, оскільки більше сорока відсотків усього експорту готової їжі становлять відходи та залишки харчової промисловості. Модернізована сміттепереробна промисловість дозволить переробляти вивезені відходи та сміття в центрі країни, тим самим збільшуючи виробництво продукції з високою доданою вартістю в центрі країни. Як наслідок, підвищення ступеня утилізації харчових відходів дозволяє сформувавши ефективно функціонуючий біоенергетичний сегмент харчового підкомплексу.

1.2. Особливості механізмів стимулювання інвестиційної діяльності в переробному сегменті агропромислового виробництва

Світовий продовольчий ринок пройшов кілька етапів трансформації, що супроводжувалися значними економічними коливаннями, що призвело до переорієнтації національних агрокомплексів на експорт окремих видів сільськогосподарської продукції. Така ситуація призвела до розвалу сировинної бази харчової промисловості України, що потребує зміни пріоритетів у стимулюванні інвестиційної діяльності агропродовольчих компаній. На думку А. Марущинця, «переробний сектор АПК може бути не лише фактором розвитку та змін в аграрному секторі, а й їх наслідком. Тому зміна рівня сільськогосподарського виробництва суттєво впливає на потужності переробних підприємств. Це дві взаємопов'язані ланки економіки, де зміни у функціонуванні однієї призводять до змін іншої» [54]. Введення додаткових потужностей у сфері переробки та виробництва харчових продуктів створює додаткові резерви для виробників сільськогосподарської сировини та, відповідно, підвищує рівень їх капіталізації, що є основою для розширеного відтворення потужностей у сільськогосподарському виробництві.

«Ця тема набула особливої актуальності, оскільки одним із найскладніших завдань, яке стоїть перед аграрним сектором, як і за часів планово-директивної економіки, є усунення диспропорцій між розміщенням сировини та можливостями її використання. Вирішення проблеми подолання такої нерівності стане можливим за умови збалансованості кількості сировини та потужностей для її переробки, відповідного просторового розміщення галузей сільського господарства та селективного сполучення підприємств харчової промисловості» [1].

Д. Крисанов та О. Варченко вважають «відновлення потужностей у харчовій промисловості необхідною умовою формування повноцінних замкнутих виробничих ланцюгів сільськогосподарської продукції. На її думку, створення агропродовольчих ланцюгів є об'єктивною умовою зв'язку природного біологічного процесу вирощування та механізованого збирання сільськогосподарської продукції з процесом її переробки на підприємствах харчової промисловості та виробництва кінцевої продукції» [48].

Саме створення замкнутих агровиробничих ланцюгів дасть змогу позбутися синдрому сировинної орієнтації регіональних АПК та збільшити виробництво готової сільськогосподарської та харчової продукції, що збільшить комплексність використання ресурсний потенціал сільського господарства. У переважній більшості органів місцевого самоврядування розвиток таких ланцюгів сільськогосподарського виробництва неможливий через відсутність достатніх фінансових ресурсів через відсутність інституційних передумов та відповідних стимулів.

Перспективи нарощування потенціалу харчової промисловості П. Макаренко та Н. Андрієнко пов'язують із «створенням належних організаційно-правових умов для розвитку агропродовольчого бізнесу та суттєвими відмінностями у виробництві напівфабрикатів у різних субгалузях харчової промисловості». На їх думку, поява різноманітних ринкових форм господарювання в обробній промисловості пов'язана, перш за все, з певними характеристиками та особливостями цієї галузі порівняно з іншими» [53].

З наведених підходів випливає, що створення додаткових потужностей з переробки сільськогосподарської сировини потребує належного інституційного забезпечення, яке дозволяє диверсифікувати джерела інвестиційної підтримки та створює необхідні стимули для посилення підприємницької ініціативи у сфері переробки сільськогосподарської сировини.

Питання підвищення інвестиційної активності в переробно-харчовому сегменті вітчизняного АПК давно обговорювалися в працях таких вітчизняних вчених, як А. Бритвієнко, В. Страшинський, О. Тарасова, В. Шевченко та ін. Акцентовано увагу на «ролі харчової промисловості в покращенні інвестиційного клімату в країні» [11], на проблемах «підвищення інвестиційної привабливості підприємств харчової промисловості» [71], «виявленні факторів залучення іноземних інвестицій» у переробній промисловості аграрного сектору» [73], «формування системи організаційно-правових та фінансово-економічних інструментів регулювання інвестиційного процесу переробки сільськогосподарської сировини» [72], «обґрунтування найбільш ефективних напрямків капітальних вкладень у харчову промисловість» [74].

У зв'язку з останніми тенденціями світових продовольчих ринків та динамікою розвитку вітчизняного агросектору ряд науковців однозначно вважають харчову галузь пріоритетом для інвестування в Україну. Зокрема, А. Бритвієнко стверджує, що «харчова промисловість є найбільш інвестиційно привабливою галуззю в Україні, яка характеризується швидкою окупністю інвестицій, сировинною базою для виробництва продуктів харчування та наявністю ринків збуту. Харчова промисловість характеризується меншою залежністю від циклічних змін зовнішніх ринків через значну місткість внутрішнього ринку та низьку еластичність попиту на продовольство, тому надходження інвестицій, особливо на підприємства харчової промисловості, сприятиме покращенню інвестиційного клімату в Україні» [11].

Незважаючи на однозначну думку щодо пріоритетності збільшення

інвестиційних потоків у харчовий сегмент АПК, вирішення цієї проблеми є досить складним, оскільки, за словами О. Тарасової та М. Міхова, залучаються інвестиції саме в харчовий комплекс.

«Вона являє собою складне та багатогранне народногосподарське завдання, що охоплює цілий комплекс організаційних, правових, а також фінансово-економічних нормативних питань, спрямованих на створення ефективних механізмів залучення інвестицій у харчову та суміжні галузі» [72]. Формування комплексу організаційно-правових та фінансово-економічних важелів регулювання інвестиційних процесів у переробній та харчовій промисловості потребує зміни законодавчої бази та численних статутів, що потребує концентрації зусиль на різних рівнях управління.

При цьому вкрай важливим є включення до комплексу перерахованих важелів регулювання інвестицій у технологічний ланцюжок товарного ланцюга АПК, які стимулюють залучення інвестицій. У зв'язку з цим деякі вчені виділяють чинники стимулювання інвестиційної активності в переробному сегменті АПК. За словами Т. Товстого, чинниками стимулювання інвестиційної діяльності в харчовій промисловості в період економічної стабільності були: «збільшення обсягу валового внутрішнього продукту, підвищення доходів населення, зміцнення платіжної та облікової дисципліни, поліпшення фінансовий стан підприємств харчової промисловості» [74].

На необхідності створення умов для підвищення інвестиційної привабливості харчово-переробного сегменту АПК наголошує і В. Страшинський, який вважає, що «враховуючи економічні та політичні труднощі, які негативно впливають на агропромисловий комплекс, проблема залучення іноземних інвестицій та підвищення інвестиційної привабливості потребує підвищеної уваги як країни в цілому, так і харчової промисловості, вирішенню якої сприяє система ефективного державного регулювання інвестиційних процесів» [71]. Перспективи збільшення інвестиційних потоків у переробну та харчову промисловість вітчизняного агропромислового

комплексу пов'язані з проблемою підвищення інвестиційної привабливості цього сектору економіки, що потребує застосування низки заходів щодо забезпечення необхідної інформування потенційних інвесторів та покращення умов для входження іноземних інвесторів у сегмент внутрішньої переробки агробізнесу.

Формування інституційного механізму стимулювання інвестиційної діяльності у сфері переробки сільськогосподарської сировини має базуватися на правильному розумінні категорії «інститут» як основної методологічної одиниці інституційних теорій. О. Поліщук «розглядає «інститут» як багатоаспектну категорію, що репрезентує:

- 1) правила гри в суспільстві або створені людиною обмеження, які формують взаємодію людей;
- 2) законодавчий механізм, який змінює поведінку шляхом застосування сили;
- 3) набір правил, які певним чином структурують суспільні відносини і які повинні знати всі члени цієї спільноти» [64].

Е. Сірія стверджує, що «інститути є фундаментальними чинниками функціонування конкретної соціально-економічної (сучасної капіталістичної) моделі в довгостроковій перспективі» [68]. Економічна категорія «інститут» зазвичай включає набір правил гри, які визначають межі діяльності економічних агентів і створюють відповідне інституційне середовище для розвитку різних етапів розширеного відтворення національного капіталу. Водночас необхідно сформувати комплекс інститутів, які створюватимуть умови для модернізації національної економіки та забезпечуватимуть включення передового зарубіжного досвіду регулювання відтворювальної та міжгалузевої взаємодії в систему економічних пріоритетів. Такий інституційний комплекс має отримати необхідну формалізацію шляхом прийняття низки нормативно-правових актів та нормативно-методичних документів, які створюють умови для побудови сучасної інституційної архітектури для стимулювання інвестиційної діяльності у сфері переробки

сільськогосподарської сировини. О. Федорчак переконана, що «інституційний механізм можна розглядати: і як «сукупність інституцій», і як «сукупність зв'язків між інституціями», і як «спосіб наведення порядку», і як «процес обмін інформацією» і як «методологічний вплив на інституційне середовище», і як «послідовність певних етапів і етапів», і як систему правових норм» [75]. Такий підхід до визначення категорії «інституційний механізм» заслуговує на увагу, оскільки в контексті мінливості та мінливості ситуації на цільових ринках зростає важливість швидкості отримання інформації, яка досягається різними категоріями харчових продуктів. виробників, збільшується. Інтенсивність інформаційного потоку допоможе уникнути інформаційної асиметрії та вирівняти економічні умови для різних категорій виробників харчових продуктів.

На думку О. Гордеєва, «модель інституційного механізму має включати: суб'єкт-об'єктну та структурно-функціональну взаємодію всіх залучених суб'єктів; єдність цілісних і диференційованих цілей, методів, засобів, форм і результатів діяльності; блоки формування, моніторингу та коригування інституційних вимог як у існуючих, так і в закладах, що зароджуються» [25]. В умовах нестабільності регуляторних інститутів, яка має місце в практиці державного регулювання господарських відносин в Україні, саме забезпечення ефективності суб'єкт-об'єктної взаємодії між регуляторними органами та суб'єктами господарювання забезпечує необхідні інституційні умови для розширення відтворення ресурсно-виробничого потенціалу господарського комплексу. Водночас О. Гордеєв вказує на «головну функцію інституційного механізму, яка полягає в максимальному узгодженні та збалансуванні різноманіття інтересів і переваг кожного окремого актора. На його думку, у державотворчій практиці накопичилося багато різноманітних методів та інструментів для такого балансування. Серед них найбільш ефективними є: методи державного регулювання інститутів; інструменти (норми і правила, положення і договори, договори і угоди); структура суб'єктивна, об'єктивна і функціональна» [25]. Для забезпечення відповідного

балансу інтересів у використанні громадських активів найефективнішими методами приватного підприємницького інвестування є контракти та угоди, особливо угоди про державно-приватне партнерство, за якими, з одного боку, активи залишаються у власності громади, а з іншого – дозволяють залучати інвестиції приватних підприємницьких структур як резидентів, так і нерезидентів. Для харчової промисловості створення інституційного механізму інвестиційної діяльності має бути спрямоване на вдосконалення системи регулювання пропорцій відтворення переробного сегменту вітчизняного АПК. Такий режим регулювання має спрямувати підприємства харчової промисловості на пошук джерел зовнішнього та внутрішнього приватного інвестування, що в кінцевому результаті призведе до зниження рівня роботи основних виробничих потужностей. Інституційний механізм є важливим елементом інституційного середовища, що визначає сукупність стимулів інвестиційної діяльності в переробному сегменті АПК. Інституційне середовище стимулювання інвестиційної діяльності в харчовій промисловості включає ряд інституцій та установ, які визначають межі діяльності суб'єктів агропродовольчої економіки.

Характерною особливістю інституційного середовища стимулювання інвестиційної діяльності харчової промисловості є несформованість інституційних організацій та квазіринковий характер інституційних правил інвестування, що обмежує інвестиційний потенціал проектів модернізації та реконструкції підприємств харчової промисловості. Серед організацій, які управляють інвестиційним процесом в Україні, найбільше значення мають бізнес-структури-резиденти, тому вони повинні мати найбільшу частку в структурі капітальних вкладень. Негативною стороною інвестування проектів, спрямованих на оновлення матеріально-технічної бази переробки сільськогосподарської сировини, є те, що інституційні інвестори відіграють мінімальну роль у забезпеченні інвестування участі сільськогосподарської продукції у відтворювальному процесі. Повільно здійснюються інвестиції в проекти відновлення та модернізації агропромислового підприємництва за

рахунок банків та інших фінансово-кредитних установ, які в зарубіжній практиці є основними інвесторами розвитку промислового підприємництва. Іншою помітною особливістю інвестиційного процесу в Україні є символічна роль іноземних урядів, що пов'язано з низькою інвестиційною привабливістю національної економіки та відсутністю адекватного регуляторного впливу держави на інвестиційні процеси проектів модернізації реальний сектор економіки.

Необхідною умовою побудови сучасної інституційної архітектури для стимулювання інвестиційної активності в харчовій промисловості є трансформація існуючих інститутів. Трансформація передбачає вирішення комплексу проблем, зокрема усунення інституційних прогалин, що виникли між законодавчо створеними інвестиційними інститутами, та їх практичну реалізацію в практиці інвестування проектів розвитку у сфері переробки сільськогосподарської сировини. матеріалів. Важливою складовою реструктуризації інститутів інвестування в сучасних умовах є усунення інституційних підводних каменів, які виникають через недотримання основних положень податкового та господарського законодавства в практиці регулювання діяльності агропродовольчих підприємств. Практика показує, що конвергенція міжнародних та вітчизняних інституцій інвестиційного процесу відбувається повільно, що потребує здійснення трансформаційних змін для створення інституційного поля для вбудовування інвестиційної діяльності у виробничому секторі в інституційне середовище та виробництво продуктів харчування тими інституціями, які ефективно інвестують. у забезпеченні відновлення сільськогосподарської сировини в переробній промисловості. промисловість і переробка відходів рослинного і тваринного походження. Необхідною умовою масштабної трансформації інвестиційних інститутів є також усунення асиметричних проявів інформаційних потоків, які досягають різних категорій економічних структур і в кінцевому результаті призводять до того, що окремі виробники харчових продуктів не отримують необхідного доступу до внутрішніх та зовнішніх інвестицій.

Реструктуризація інституційного середовища для стимулювання інвестиційної активності в харчовій промисловості має бути доповнена документально підтвердженою та реальною реалізацією сучасних форм концентрації капіталу та портфельного інвестування шляхом формування об'єднань корпоративних структур, що дозволить забезпечити максимально комплексне використання сільськогосподарська сировина. Фінансово-промислові групи, сформовані на основі поєднання промислового та банківського капіталу, мають конкурентні переваги серед різних об'єднань корпоративних структур, що в кінцевому підсумку дає можливість частково ліквідувати інвестиційний дефіцит і збільшити інвестиційні потоки за рахунок диверсифікації джерел інвестування. Для переважної більшості новоутворених об'єднаних територіальних громад харчова промисловість є базовою ланкою, тому її розвиток має забезпечуватися шляхом об'єднання зусиль органів місцевого самоврядування та бізнес-структур на основі договорів державно-приватного партнерства. Тому необхідно законодавчо закріпити різні види державно-приватного партнерства з переробки сільськогосподарської сировини та утилізації відходів рослинного і тваринного походження.

Однією з основних причин низької інвестиційної активності в Україні є нерозвиненість фондового ринку. Тому необхідна подальша структурізація вітчизняного фондового ринку шляхом розширення емісії акцій та боргових цінних паперів, що дозволить запровадити традиційний для ринкової економіки механізм залучення фінансових інвестицій. Впровадження кращого досвіду іноземного інвестування стане можливим шляхом утворення спільних підприємств, що, враховуючи зростання попиту на сільськогосподарську сировину та готову продовольчу продукцію, збільшить інвестиційні потоки в переробку сільськогосподарської продукції. сировини та на порядок збільшити випуск продукції з високою доданою вартістю.

При проектуванні інституційного середовища відповідних форм концентрації капіталу та портфельних інвестицій необхідно виходити з

галузевої специфіки переробки сільськогосподарської продукції, яка значною мірою визначає необхідність диверсифікації інвестиційних потоків. При цьому першочергового значення набуває налагодження переробки сільськогосподарської сировини на базі сільськогосподарських товаровиробників, у яких за останні роки спостерігається значне підвищення рівня капіталізації підприємств і, відповідно, зростання доходів. У сфері переробки та виробництва харчових продуктів, а також у сфері поводження з відходами сільськогосподарського виробництва та харчової промисловості необхідно трансформувати базові та похідні інвестиційні інститути з метою створення умов для значного збільшення інвестиційних вливань з боку як зовнішні, так і внутрішні джерела.

Досвід розвинутих країн показує, що насамперед доцільно створити інституційну базу для формування спільної інвестиційної бази через взаємовигідну систему або модель первинного заохочення інвестицій, яка дозволить у подальшому відтворювати капітал у галузі переробки сільськогосподарської сировини, зокрема у сфері утилізації харчових відходів.

З огляду на зазначене, перспективна інституційна матриця має забезпечити взаємопов'язане функціонування основних соціальних підсистем харчової промисловості – нормативно-правової системи, екзогенного ринкового середовища та процесу інвестування в оновлення та модернізацію створеного капіталу підприємства агропродовольчих підприємств (рис. 1.1).

Необхідно враховувати надзвичайно важливий факт, що в економіці, де панують інститути приватної власності, найманої праці, конкуренції, безперервного обміну матеріальними цінностями, ресурсами обслуговування та правами користувачів, прибуток та його максимізація є першорядним значенням. На основі цих міркувань пропонується висновок про те, що процес інвестування в харчову промисловість є специфічною фундаментальною суспільною цінністю, яка проявляється в домінуючій ідеї програмування інвестиційного процесу.

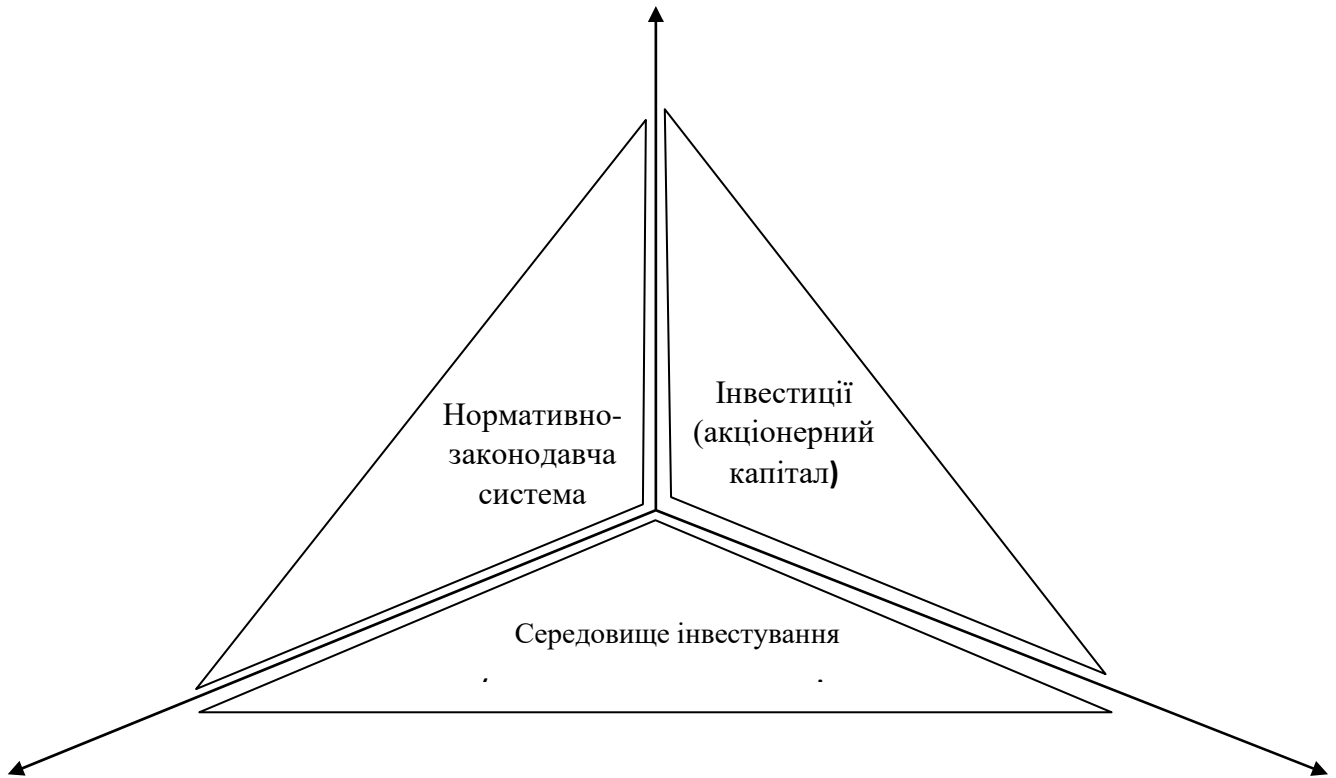

Рис. 1.1. Інституціональна матриця інвестування в секторі переробно-харчових виробництв

Примітка. Складено автором.

Ця ідея є базовою концепцією вибору напрямку та пріоритетів фінансування капітальних вкладень. Для всіх фаз суспільного відтворення домінуюча ідея слугує основою інвестиційних рішень щодо використання фінансових ресурсів і створення додаткових потужностей у переробній і харчовій промисловості шляхом формування нових інституційних форм концентрації капіталу.

Досвід функціонування ринкових систем показує, що ринкові системи — це системи, в яких основним інститутом є приватна власність, що визначає характер відносин в інституційному середовищі в цілому. Основний базовий інститут (інститут приватної власності) означає, що особи або організації, які володіють своїм майном (статутним капіталом), мають усі права та обов'язки щодо його володіння, користування та розпорядження, що також визначає весь обсяг прав користування цим майном. Відправною точкою має бути також розуміння того, що приватна власність на засоби виробництва і робочу силу є

інститутом найманої праці, який водночас потребує застосування принципів корпоративної соціальної відповідальності. Характеристикою інвестиційного процесу є циклічність. Саме циклічність інвестиційного процесу є основою для подальшого збільшення інвестиційних потоків та вдосконалення схеми взаємовідносин в інституційній матриці, що формується у сфері переробки сільськогосподарської сировини.

Таким чином, у зв'язку зі своєю багатофункціональною спрямованістю харчова промисловість характеризується різноманітністю проблем, які необхідно враховувати при розробці механізму регулювання стимулювання інвестиційної діяльності. Найпоширенішими проблемами для більшості підгалузей харчової промисловості є: високий рівень роботи основних і допоміжних виробництв; надмірна орієнтація на товари; значна залежність від коливання цін на світовому продовольчому ринку; незадовільне споживання продукції харчової промисловості в центральній частині країни. З урахування цих питань слід виходити при виборі методів, форм і джерел інвестиційного забезпечення переробки сільськогосподарської сировини.

РОЗДІЛ 2

СУЧАСНИЙ СТАН ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У СФЕРІ ПЕРЕРОБКИ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ СИРОВИНИ В УКРАЇНІ

2.1. Аналіз вітчизняного та світового досвіду стимулювання інвестиційної діяльності у сфері переробки сільськогосподарської сировини

Аналізуючи практику інвестиційної діяльності, а також бачення окремих науковців щодо її активізації, необхідно відзначити наступне:

– збільшення обсягів капітальних інвестицій в основні сегменти аграрного сектора (сільське господарство та переробка сільськогосподарської сировини) набуде необхідного масштабу за умови реалізації заходів стимулювання на державному рівні (збільшення зовнішнього та внутрішнього попиту на агропродовольчу продукцію, що збільшить пропозицію даного виду продукції та, відповідно, прискорить зростання капіталізація харчової промисловості);

– прискорення темпів розвитку інфраструктури інвестиційного ринку, що забезпечить обґрунтований обсяг надходження портфельних інвестицій в Україну;

– посилення асоціативної, кооперативної та кластерної агропромислової інтеграції на базі фермерських та агропромислових підприємств, що значно збільшить обсяги виробництва продукції з високою доданою вартістю та загалом призведе до зростання капіталізації компаній, не лише переробних сільськогосподарської сировини, а й утилізувати харчові відходи;

– диверсифікація форм, джерел, методів і методів інвестування розвитку галузі з переробки відходів сільськогосподарського виробництва та харчової промисловості на основі впровадження технологій реінжинірингу та франчайзингу.

Головною умовою інституційних перетворень у переробному сегменті

вітчизняного АПК має стати диверсифікація джерел інвестування для оновлення та модернізації матеріально-технічної бази харчової промисловості. Програмування інституційних реформ має розпочатися з удосконалення нормативних актів.

Як показує досвід, для значної кількості адміністративних регіонів, де сільськогосподарське виробництво було основною структуроутворюючою ланкою господарського комплексу, харчова промисловість була структуроутворюючою платформою для розширеного відтворення суміжних галузей. Всебічний розвиток харчової промисловості створив сприятливу основу для співпраці з безпосередніми виробниками сільськогосподарської сировини. Цей фактор став передумовою соціально-економічного оновлення села.

Стагнація національної економіки, криза перехідного періоду та наслідки світової фінансової кризи призвели до руйнування розгалуженої мережі переробних і харчових виробництв у більшості адміністративних регіонів різних природно-кліматичних зон. Зниження завантаженості потужностей харчової промисловості призвело до структурних змін у сільськогосподарському виробництві: переважна більшість великих агровиробників почала переходити на вирощування експортоорієнтованих культур, обмежуючи при цьому вирощування кормових культур та потенціал тваринництва. промисловості, особливо великої рогатої худоби, що в кінцевому результаті призводить до зменшення кількості органічних добрив і підвищення ступеня хімізації сільськогосподарського виробництва. Така ситуація перетворила Україну на сировинний придаток розвинених країн, що деструктивно вплинуло на динаміку харчової промисловості.

Це, у свою чергу, підвищує ризик високої ймовірності відсутності реальних можливостей розширеного відтворення ресурсовиробничого потенціалу вітчизняного сільського господарства, тим більше, що посилення світової фінансової кризи вже частково дестабілізувало світовий продовольчий ринок. Деякі країни скорочують посівні площі, інші

використовують протекціоністські заходи для захисту внутрішнього ринку. Обмеження ділової активності означає, що світова економіка поступово впадає в перманентну кризу. У деяких країнах закриття кордонів для фермерів може призвести до втрати значної частини врожаю, що негативно вплине на ефективність фермерів. Особливо великі європейські постачальники продуктів харчування і особливо фруктів опинилися в ситуації, коли посилений карантин через пандемію коронавірусу продовжили на невизначений термін.

Проявом виникнення надлишку сировини у відтворювальних відносинах в аграрному секторі національної економіки є те, що у 2018 році порівняно з 2010 роком зменшується частка готових харчових продуктів в експорті сільськогосподарської та харчової продукції та збільшується імпорт. Такі тенденції свідчать про поглиблення товарної орієнтації у розвитку вітчизняного агропромислового комплексу та демонструють зростання залежності від імпорту продовольства, виробництво якого може бути розміщене в центральній частині країни. Зменшення частки готових страв в аграрному експорті України свідчить про те, що українські виробники не нарощують свою присутність на світових ринках продукції з високою доданою вартістю.

Зменшення частки готової продукції в експорті сільськогосподарської та харчової продукції та її збільшення в імпорті також свідчить про те, що Україна все більше впадає в стагнаційну кризу через значне посилення товарної орієнтації. На цьому фоні важливою частиною національної аграрної політики та національної економічної політики в цілому є збільшення обсягів виробництва, а отже, експорту готової харчової, промислової та енергетичної продукції.

Для новостворених територіальних громад галузь переробка сільськогосподарської сировини однозначно виступає фундаментальною ланкою в економічній тканині регіону в цілому, пропонуючи нову якість соціально-економічного відновлення, яке в кінцевому підсумку забезпечить

подолання тенденції до зростання. висока додана вартість. Запровадження ряду переваг, спрямованих на залучення інвестицій у модернізацію та реконструкцію матеріально-технічної бази з переробки сільськогосподарської сировини та утилізації харчових відходів, може створити умови для додаткового поштовху для введення в дію нових потужностей з переробки сільськогосподарської сировини.

Основним стимулом могло б бути зменшення податкового тягара на імпорт високотехнологічного обладнання для переробки сільськогосподарської продукції, що робить його доступним для більшої кількості переробних і харчових галузей і дозволяє переробляти все більшу кількість сільськогосподарської продукції. матеріалів, а також переробка харчових відходів для виробництва різних видів біопалива. У таких умовах виробники готової продукції мають можливість завоювати нові ринкові ніші та, виключивши харчові відходи, збільшити капіталізацію всієї компанії.

Розширення переліку державних інвестиційних програм підтримки проектів з організації переробки сільськогосподарської сировини на базі безпосередніх виробників сільськогосподарської продукції дозволяє досягти проривних результатів у налагодженні виробництва додаткових видів готової продукції. Продукти шляхом надання прямої та непрямой державної фінансової підтримки як для закупівлі необхідного обладнання, так і для впровадження передового зарубіжного досвіду побудови логістичних та складських мереж. При цьому держава має забезпечити уникнення інформаційної асиметрії для різних категорій сільгоспвиробників, забезпечивши реальну роботу сільськогосподарських дорадчих служб.

Оцінюючи циклічні коливання світових продовольчих ринків, необхідно виходити з того, що в середній частині країни мають бути забезпечені найбільш замкнуті аграрні харчові ланцюги з метою скорочення виробництва кінцевої продукції з низькою доданою вартістю та збільшити виробництво товарів повсякденного попиту, продуктів харчування, вироблених на основі глибокої переробки сільськогосподарської сировини. Невелика кількість

замкнених ланцюгів виробництва сільськогосподарської продукції в більшості регіонів України поглиблює сировинну орієнтацію регіональних АПК, що не забезпечує належних темпів соціально-економічний розвиток.

За останні роки Україна стала територіальною базою виробництва сільськогосподарської сировини для виробництва електроенергії за кордоном. При виборі пріоритетних методів та інструментів стимулювання інвестиційної діяльності в переробному сегменті агропромислового виробництва необхідно враховувати основні тенденції розвитку світового ринку відновлюваної енергетики. Це необхідно для того, щоб Україна поступово трансформувалася з глобального постачальника енергоорієнтованої сільськогосподарської продукції в глобального гравця, який виробляє енергію з відновлюваних джерел. Це стане можливим після модернізації та реструктуризації харчової промисловості з акцентом на переробку сільськогосподарської сировини для отримання енергії та виробництва біодизелю, біоетанолу, біогазу та твердого біопалива в центрі країни.

Однією з найважливіших передумов активізації інвестиційної діяльності у сфері переробки та виробництва харчових продуктів є впровадження передового зарубіжного досвіду диверсифікації виробничо-господарської діяльності підприємств з переробки сільськогосподарської сировини. Однією з найпоширеніших тенденцій у цьому плані є налагодження виробництва біоетанолу як необхідного компонента моторних палив відповідно до вимог нових енергетичних показників Європейського Союзу. На базі спиртового виробництва в Україні створені сприятливі техніко-виробничі умови для розвитку виробництва біоетанолу.

Розвиток виробництва біоетанолу на закритих виробничих майданчиках може дати новий поштовх інвестиційній діяльності в алкогольній галузі. Це стане можливим, якщо буде створена нормативна база, яка регламентуватиме обов'язкове додавання біопалива до паливних продуктів. З одного боку, це підвищить інвестиційну привабливість компаній алкогольної галузі, тим самим на порядок підвищивши окупність інвестицій, а з іншого – вирішить

давню проблему забезпечення енергетичної безпеки країни шляхом зменшення залежності від імпорту нафтопродуктів. продуктів.

Найбільш перспективним ринком для потенційних вітчизняних виробників біоетанолу є ринок європейських країн. Перспективи розвитку виробництва та споживання біопалива в країнах ЄС мають відповідні детермінанти розвитку біопаливної галузі, а саме:

- пошук розумної альтернативи нафтовим джерелам палива;
- необхідність скорочення викидів парникових газів для запобігання глобальній зміні клімату;
- наявність відповідної нормативно-правової бази для розвитку виробництва біопалива;
- ступінь сприятливого інвестиційного клімату (політична стабільність, рівень захисту інвестицій тощо).

Виходячи з поточного прогнозу економічного зростання, Європейська комісія (ЄК) каже, що транспортний сектор продовжуватиме розвиватися до 2030 року. Очікується, що ефективність транспортних засобів покращиться, а попит на електромобілі зросте, що значно зменшить споживання палива в довгостроковий термін. Водночас очікується, що споживання дизельного палива як основного палива для великовагового транспорту залишиться відносно стабільним.

Зміна клімату та виснаження запасів викопних вуглеводнів визначають стратегію виробництва енергетичних продуктів і суттєво впливають на енергетичний баланс країни, що в кінцевому підсумку визначає ступінь енергетичної самозабезпеченості країни та окремих регіонів. Необхідною умовою посилення енергетичної самозабезпеченості як на макро-, так і на мікрорівнях є впровадження енергозберігаючих технологій, які дозволяють знизити питомі енерговитрати у сфері матеріального виробництва і тим самим підвищити конкурентоспроможність вітчизняної продукції. Водночас позитивні результати можуть бути досягнуті шляхом використання державою системи стимулювання використання альтернативних джерел енергії.

У 2008 році Європейська комісія (ЄК) прийняла перший пакет енергетичних законів «Клімат і енергетика», спрямований на досягнення 33 цілей до 2020 року, який набув чинності в 2009 році. Один із ключових нормативних документів енергетичного пакету – Директива 2009/ 28 / ЄС (RED) - визначає як обов'язкові цілі 20% використання відновлюваних джерел енергії (ВДЕ) і до 10% використання моторного біопалива на транспорті. Директива стала найважливішим нормативним документом щодо використання відновлюваних джерел енергії. Для кожної держави-члена ЄС були встановлені мінімальні цільові показники щодо розробки ВДЕ для досягнення загальноєвропейської цілі 20% для ЄС.

При плануванні енергетичного балансу країни необхідно враховувати вплив на енергетичні компанії ряду інституційних механізмів, розроблених в ЄС і апробованих у передових країнах Старого Світу. У країнах ЄС давно працюють органи, які розробляють стратегічні плани підвищення потенціалу відновлюваних джерел енергії. Окремі комітети займаються проблемами формування індустрії з виробництва різних видів біопалива, що може істотно знизити паливно-енергетичні витрати для компаній, оскільки енергія з відновлюваних джерел, як правило, дешевша за енергію з викопних вуглеводнів. Важливою частиною механізму регулювання в енергопостачанні є розробка критеріїв, що визначають рівень стійкості окремих видів біопалива та динаміку викидів парникових газів від спалювання окремих видів біопалива.

За даними EU Biofuels Annual 2017, виробництво етанолу, який використовується як паливо та сировина для хімічної промисловості в країнах ЄС, у 2017 році склало 6 289 млн літрів, що на 3,44% більше, ніж у 2016 році. Згідно з табл. 2.1 і 2., 73 підприємства в країнах ЄС виробляють етанол для технічних потреб. Загальна виробнича потужність компаній становить 8,285 млн літрів безводного етанолу на рік.

Виробничі потужності підприємств завантажені на 76%. Обсяг виробництва паливного етанолу в загальній структурі виробництва етанолу,

який використовується у якості палива та сировини для хімічної індустрії складає 85%. Обсяги споживання етанолу, який використовується у якості палива та сировини для хімічної індустрії в країнах ЄС у 2017 році становили 6 899 млн. літрів, в тому числі паливного етанолу 5 355 млн. літрів. Імпорт технічного етанолу в країни ЄС у 2017 році становив 840 млн. літрів, в тому числі паливного етанолу 190 млн. літрів. Експорт технічного етанолу з країн ЄС у 2017 році становив 165 млн. літрів, в тому числі паливного етанолу 165 млн. літрів.

Таблиця 2.1

Обсяги виробництва паливного етанолу в країнах ЄС у 2011-2018 роках

Календарний рік	2011 ^г	2012 ^г	2013 ^г	2014 ^г	2015 ^е	2016 ^е	2017 ^ф	2018 ^ф
Франція	846	829	995	1,018	1,039	1,040	1,040	1,040
Німеччина	730	776	851	920	937	935	950	950
Великобританія	89	215	278	329	538	660	815	885
Угорщина	190	291	392	456	589	590	590	595
Бельгія	400	410	451	557	557	570	570	570
Нідерланди	275	451	524	520	563	445	530	565
Іспанія	464	381	442	455	494	328	280	280
Польща	174	218	242	181	220	240	255	265
Австрія	216	216	223	230	223	230	230	230
Всього	4,392	4,658	5,000	5,253	5,316	5,165	5,340	5,380

Примітка. 1) г = переглянутий / е = оцінка / ф = прогноз

2) Складено автором на основі EU FAS Posts

Таблиця 1.3

Обсяги споживання паливного етанолу в країнах ЄС у 2011-2018 роках

Календарний рік	2011	2012	2013 ^г	2014 ^г	2015 ^г	2016 ^е	2017 ^ф	2018 ^ф
Німеччина	1,568	1,581	1,532	1,557	1,485	1,485	1,545	1,545
Великобританія	823	981	1,038	1,041	997	960	950	935
Франція	768	790	778	797	803	825	840	855
Польща	319	275	286	261	302	330	330	335
Нідерланди	292	244	246	254	281	305	325	330
Італія	480	463	362	267	281	285	285	285
Іспанія	443	395	337	371	375	253	260	260
Швеція	399	406	354	327	320	230	220	220
Всього	5,703	5,676	5,370	5,380	5,425	5,250	5,355	5,445

Примітка. 1) г = переглянутий / е = оцінка / ф = прогноз

2) Складено автором на основі EU FAS Posts

Частка споживання паливного етанолу в загальному споживанні автомобільного бензину в країнах ЄС у 2017 році зростає до 5,7%. Найбільші обсяги виробництва паливного етанолу у 2017 році були у Франції (19,5% від загального), Німеччині (17,8%), Великобританія (15,3%), Угорщина (11,0%) і Бельгія (10,7%). 74,3% усього виробництва етанолу в ЄС зосереджено в п'яти згаданих вище країнах.

Через низькі ціни на сировину та обмежувальні заходи щодо імпорту біоетанолу виробництво біоетанолу в ЄС останнім часом має тенденцію до зростання, але в 2016 році виробництво біоетанолу в ЄС скоротилося через фінансові проблеми в галузі. Гравці ринку, які нарощують виробництво біоетанолу, знаходяться в Німеччині, Великобританії, Нідерландах, Угорщині та Польщі. Протягом прогнозованого періоду надлишки біоетанолу будуть доступні в Угорщині, Бельгії, Нідерландах і Франції.

Найбільшим споживачем паливного етанолу в Європі є Німеччина. Кількість паливного етанолу, спожитого у 2017 році в Німеччині, становила 28,9% від загального споживання в країнах ЄС. Трійку найбільших споживачів паливного етанолу в 2017 році склали країни ЄС: Великобританія (17,7% від загального обсягу) і Франція (15,7% від загального обсягу).

Практика енергозабезпечення потреб економіки високорозвинутих країн Європи показала, що в розвинутих економіках Старого Світу споживання біоетанолу поступово зростає. Збільшення споживання біоетанолу можна пояснити необхідністю скорочення викидів парникових газів транспортом. Зросло споживання біоетанолу через введення обов'язкових біодобавок до моторного палива.

Найбільшими імпортерами паливного етанолу є Німеччина, Велика Британія, Польща, Італія та Швеція. Очікується, що Німеччина та Італія залишаться найбільш дефіцитними ринками в найближчі роки. Коливання цін на технічний етанол в країнах ЄС є значним. За останні п'ять років ціна змінилася з 700 дол. США за 1000 літрів до 450 дол. США на 1000 л. Основна причина – зміна цін на основну сировину.

На підставі оцінки привабливості ринку біоетанолу можна зробити такі висновки:

1. Споживання біоетанолу в європейських країнах має тенденцію до щорічного збільшення через цілі, встановлені в Директиві 2009/28/ЄС (RED) щодо впровадження 10% відновлюваного палива для транспорту в загальному споживанні.

2. Найбільш привабливим є експорт етанолу для хімічної промисловості та паливного етанолу з України до країн Європи.

3. Найперспективнішими ринками для експорту етанолу, який використовується як паливо та сировина для хімічної промисловості, є Польща, Німеччина, Італія, а також країни, що знаходяться в оптимальній зоні для стабільної, надійної та недорогої логістики перевезень та забезпечення поставки продукції замовнику. Альтернативою доставці етанолу автомобільним та залізничним транспортом є морський транспорт з перевалкою в торгових портах Південний, Миколаїв чи Херсон.

4. У зв'язку з обов'язковим дотриманням Україною вимог Директиви Європейського Парламенту та Ради 2009/28/ЄС від 23 квітня 2009 р. у частині 13 прогнозується збільшення споживання біоетанолу на внутрішньому ринку за рахунок впровадження біопалива або інших відновлюваних видів палива в загальному споживанні на транспорті в розмірі 10%.

Український ринок альтернативного палива, до складу якого входять біоетанол і присадки (присадки) на основі біоетанолу, знаходиться на початковій стадії розвитку. На сьогодні в Україні відсутня ефективна система стимулювання виробництва технічної продукції на основі біоетанолу (дегідрованого етанолу) в інтересах національного виробника.

Україна має величезний виробничо-технічний потенціал для організації виробництва біоетанолу. Це пов'язано з наявністю виробничих ділянок лікеро-горілчаних заводів, які зараз закриті. На базі цих ділянок можна налагодити виробництво біоетанолу завдяки наявності значної кількості крохмалистої сировини, що є результатом виробництва спиртовмісних речовин.

2.2. Оцінка ефективності стимулювання інвестиційної діяльності у сфері переробки сільськогосподарської сировини

Повільне відновлення української економіки значною мірою зумовлене низькою конкурентоспроможністю переважної більшості готової продукції як на світовому, так і на національному ринках через надмірну ресурсо- та енергоємність їх виробництва. Причина значних енергетичних і матеріальних витрат полягає у високому фізичному зносі та моральному старінні основних засобів промислових підприємств.

Забезпечення нової якості соціально-економічного зростання потребує оновлення, модернізації та реконструкції виробничо-технічного парку промислових підприємств та підприємств промислової інфраструктури внаслідок значного збільшення капітальних і фінансових інвестицій, що потребує розвитку національного інвестиційного ринку. Капітальні інвестиції (вкладення в придбання обладнання, будівництво будівель і споруд, будівельно-монтажні роботи, в інші капітальні заходи) сьогодні не досягли необхідного рівня, щоб фактично знизити ефективність використання основних фондів виробничих підприємств. Також відзначається нерозвиненість сегмента акціонерного капіталу вітчизняного фінансового ринку, що унеможливорює повноцінне залучення фінансових інвестицій, які, враховуючи практику розвинених країн, є більш мобільними, оскільки можуть перетікати від одного власника до іншого через інструменти фінансового ринку. Характерною рисою фінансування капітальних вкладень останніх десятиліть є тотальний дефіцит внутрішніх джерел інвестиційного забезпечення, пов'язаний з низькою рентабельністю виробничо-господарської діяльності.

У 2001-2008 роках, перш за все, спостерігався внутрішній інвестиційний бум за рахунок модернізації хімічних і металургійних підприємств, а потім цю динаміку підтримали власники іноземного капіталу, зацікавлені у фінансовому та аграрному сегментах. У 2009-2012 та 2016-2017 роках останнім часом зростання капітальних інвестицій було здебільшого у

сільськогосподарському виробництві та секторах телекомунікацій та відновлюваної енергетики. Ця ситуація також спостерігається в останні роки. Інвестиційна активність може бути збільшена на порядок за умови розвитку фондового ринку, який може забезпечити випуск і подальше розміщення цінних і боргових цінних паперів.

У зв'язку з поглибленням децентралізації та завершенням процесу створення об'єднаних територіальних громад зростає роль інвестування проектів розвитку інфраструктури населених пунктів за рахунок коштів місцевих бюджетів. Фінансування капітальних вкладень у національну економіку за рахунок коштів місцевих бюджетів у 2002-2014 роках не відрізнялося великими обсягами, а частка інвестицій, профінансованих за рахунок коштів місцевих бюджетів, коливалася в межах 3-4% при абсолютних значеннях інвестицій від близько 10 млрд грн. Прагнення до бюджетної та фіскальної децентралізації з 2015 року наділило місцеві громади додатковими повноваженнями, підкріпленими фінансовими можливостями, збільшивши обсяг капітальних інвестицій до 38 млрд грн. Водночас частка коштів місцевих бюджетів у загальному обсязі капітальних інвестицій зросла до 7,1 та 9,2% у 2016 та 2017 роках відповідно. Проте потенціал місцевих домогосподарств щодо збільшення інвестицій ще недостатньо використаний.

На сьогоднішній день підприємства є основними інвесторами проектів модернізації та реконструкції активної та пасивної частин основних засобів. Частка власних коштів підприємств і компаній за період 2002-2017 років коливається в межах 58-70%. Причому його зниження відбувається в періоди економічного піднесення, коли державний і місцеві бюджети мають значні профіцити та збільшують видатки. У період економічного зростання зростає і абсолютний обсяг капіталовкладень. Основна частина фізичного капіталу була придбана у 2008 році, що підтверджується динамікою інвестування компаній у ціни 2001 року, так у 2017 році цей показник становив 26 млрд грн, а у 2008 році – 56 млрд грн. або на 115% більше. Суб'єкти господарювання зможуть на порядок збільшити обсяги інвестицій, підвищуючи ефективність

виробничо-господарської діяльності.

Дослідження показали, що фонди-нерезиденти інвестують в українську економіку у формі купівлі боргових інструментів і формування власного капіталу в дочірніх компаніях, який використовується для купівлі великогабаритних транспортних засобів і створення оборотного капіталу. Купівля боргових цінних паперів в Україні призводить до формування фінансових пірамід, які не забезпечують реального економічного зростання. Боргові інструменти використовуються для короткострокових фінансових інвестицій, таких як купівля державних облігацій або комерційних установ. Виходячи з нинішніх економічних реалій, державні облігації й надалі залишатимуться потужним інструментом залучення інвестицій в Україну.

Так, на початок 2018 року цей показник становив \$39,1 млрд. США за рівнем 2010 р. Водночас у 2014 р. на балансі іноземців було 53,7 млрд дол. Сполучені Штати досягли стабільного зростання в 2001-2014 рр. Водночас девальвація національної валюти призвела до знецінення основних засобів і, відповідно, зменшення іноземного капіталу. Крім того, частину активів просто продали, а виручені кошти вивели за кордон.

На основі дослідження встановлено, що традиційні для країн з ринковою економікою джерела фінансування капітальних вкладень, зокрема банківські кредити та іноземні інвестиції, не набули належного поширення через відсутність ефективного комплексу інструментів стимулювання інвестицій. . діяльність в Україні, а також нерозвиненість біржової інфраструктури. Поліпшити ситуацію можна шляхом активізації інвестиційного процесу в тих сферах діяльності, де створені сприятливі виробничо-технічні та організаційно-економічні умови для розширеного відтворення основного капіталу та використання сучасних техніко-експлуатаційних характеристик.

Вирішення проблеми покращення інвестиційного клімату в переробному та харчовому сегменті агропромислового комплексу є першочерговим. Це має бути основою державної економічної політики щодо залучення не лише вітчизняних, а й іноземних інвестицій у переробну галузь

сільського господарства. Така політика має стати логічним продовженням існуючої системи державної підтримки бізнесу шляхом створення умов для надання кредитів на пільгових умовах з можливістю їх диференціації, у тому числі відкриття нових та продовження існуючих цільових кредитів у будівельній сфері. нові будівлі та споруди, модернізація та реконструкція активної частини основних фондів тощо.

Важливим інструментом для кардинального покращення інституціонального середовища інвестування в Україні може стати використання фондового ринку як площадки для залучення іноземних портфельних інвестицій. Стан фондового ринку України на сьогодні відображає обсяг торгів рівня 2005 року, який ознаменувався стартом розвитку фондових площадок для залучення іноземного капіталу.

Водночас, за умови розвитку фондового ринку в Україні в найближчі 10 років можна буде залучити значні обсяги фінансування від іноземних інвесторів як у сферу машинобудування, так і в обробну промисловість в цілому. Це за умови, що емітенти можуть розміщувати цінні папери на відкритих національних готівкових ринках. Як наслідок, розвиток промисловості збільшить обсяги виробництва для внутрішнього ринку та експортні потужності, створивши фінансову основу для подальшого зростання.

Загалом в Україні вже реалізуються перспективні інвестиційні проекти у сферах машинобудування, відновлюваної енергетики та переробки сільськогосподарської сировини. Інвестори розглядають проекти мінімальною середньою вартістю \$2 млн. При цьому власники капіталу дивляться на компанію, враховуючи як історичний огляд, так і стратегічно побудовану на основі цього огляду модель розвитку на найближчі 3-5 років.

У більшості випадків вони інвестують у компанії з чіткою бізнес-моделлю, менеджментом, юридичною структурою та історією (не нові для ринку). Крім того, важлива готовність підприємця відкритися перед інвестором і особиста гарантія.

Значна кількість потенційних інвесторів не бажають вкладати значні фінансові ресурси в українську економіку через подвійні стандарти економічної політики. Надання переваги певним групам компаній нейтралізує вихідні конкурентні умови для ведення бізнесу та прямо чи опосередковано суперечить основним принципам законодавства про захист від недобросовісної конкуренції.

Суть вибіркової політики у визначенні пріоритетів державної підтримки полягає в нерівномірному розподілі бюджетної підтримки розвитку тваринництва, що поглиблює галузеві диспропорції у вітчизняному АПК та посилює монополізацію регіональних аграрних ринків вертикально інтегрованим бізнесом. асоціації типу холдингів.

Отже, світовий ринок продуктів харчування та сировини для виробництва біопалива став надзвичайно сприятливим для українських агровиробників, що стало чи не головним чинником збільшення інвестицій в основний капітал сільського господарства та окремих галузей харчової промисловості. Активізація інвестиційного процесу в сільськогосподарському виробництві відображається також у збільшенні частки інвестицій у цей сектор економіки в загальному обсязі інвестицій в основний капітал по всій Україні. Це також зумовлено скороченням фінансування капітальних вкладень у високотехнологічні сфери діяльності.

Частка інвестицій в основний капітал сільського господарства в загальному обсязі капітальних інвестицій становила 5,0% у 2001 році, у 2008 – 7,2%, у 2015 – 11,1%, то у 2017 – 13,8%. Тому інвестиції в основний капітал у сільському господарстві зростають швидше, ніж в економіці в цілому. Основною причиною такої ситуації є прискорений розвиток аграрного сектора через унікальні природно-кліматичні умови для розвитку сільськогосподарського виробництва.

Дослідження показали, що аграрний сектор в Україні розвивається переважно за рахунок внутрішніх ресурсів, оскільки у 2017 році іноземні інвестори у сільське, мисливське та лісове господарство вклали лише 1,3% від

загального обсягу прямих іноземних інвестицій в економіку. загалом. Крім того, у 2004-2011 роках іноземні інвестори активніше інвестували в український агробізнес, ніж у 2014-2017 роках. Однією з можливих перешкод для припливу іноземного капіталу є незадовільний інвестиційний клімат і відсутність довгострокової макроекономічної стабільності, що знецінює внутрішнє багатство та робить непривабливими інвестиції з річною прибутковістю нижче 30-40%.

Виходячи з динаміки капітальних інвестицій у виробництво харчових продуктів, напоїв і тютюнових виробів за період 2001-2019 рр., можна зробити висновок, що в цій динаміці спостерігаються три фази висхідних тенденцій: з 2001 по 2008 рр. (подальше зниження пояснюється продовженням світової економічної кризи 2008 р. та її наслідків), з 2011 по 2013 рр. (макроекономічна стабілізація після кризи, яку порушила нова економічна та політична криза в Україні в 2014 р.), з 2015 по 2017 рр. (виробничі потужності вітчизняних підприємства харчової промисловості були відновлені після кризи в економіці України та переформатування ринків збуту готової продукції). Виявлення основних етапів динаміки капітальних інвестицій у виробництво харчових продуктів є передумовою застосування антициклічних та антикризових заходів, що створить сприятливе підґрунтя для використання апробованих у високорозвинених країнах інструментів стимулювання інвестиційної активності.

На основі проведеного дослідження встановлено, що у 2001 році тенденція до зростання динаміки капітальних інвестицій у виробництво харчових продуктів, напоїв і тютюнових виробів у порівнянних цінах відсутня. Зменшення реального обсягу капітальних інвестицій у переробний сегмент АПК пов'язане з низькою активністю іноземних інвесторів, які не бажають працювати за відсутності конкурентного середовища в АПК України та в відсутність державних гарантій захисту свого капіталу. Відсутність повноцінного Антимонопольного комітету України через скорочення цього регуляторного органу унеможлиблює забезпечення необхідного

конкурентного середовища для збільшення інвестиційних потоків у переробну та харчову галузі національного АПК.

У світовій економіці вартість продуктів харчування зростає через зміну клімату, що вимагає зміцнення продовольчої безпеки вітчизняної економіки та задоволення потреб населення в якісних продуктах харчування. Це потребує додаткових виробничих потужностей, що вимагає більших капіталовкладень. Інвестиційний процес за своєю природою досить складний і залежить від багатьох факторів.

Тому необхідно посилити вплив тваринництва на інвестиційну діяльність у сфері виробництва харчових продуктів, сформувати позитивну взаємодію між товарним сегментом вітчизняного агропромислового комплексу та розвитком харчової промисловості через збільшення кількості великої рогатої худоби, будівництво сучасних тваринницьких приміщень і ліквідація різноманітних структурних надмірностей у тваринницькій галузі. Крім того, необхідно забезпечити підвищення рівня оплати праці працівників агропромислового комплексу з метою досягнення прийняттого рівня мотивації до підвищення продуктивності праці та якості виконуваних робіт.

Враховуючи основні напрями залучення інвестицій у сферу сільськогосподарського виробництва та галузь переробки і виробництва харчових продуктів та найбільш характерні проблеми залучення інвестицій для модернізації та реконструкції основних фондів цих галузей агропромислового комплексу, розроблено перспективний інструментарій інвестиційної діяльності у сфері переробки сільськогосподарської сировини, який повинен включати:

1. Масштабне та комплексне забезпечення диверсифікації інструментів і методів податкового стимулювання інвестиційної діяльності шляхом запровадження спеціального режиму сплати податків і зборів у сільському господарстві та запровадження податкових пільг для підприємств, які здійснюють витрати, пов'язані з придбанням високо-технічного операційного обладнання.

2. Використання фіскальних інструментів і методів шляхом зниження податкових ставок, запровадження пільгових режимів оподаткування виплати дивідендів, зниження мит на імпорт сільськогосподарської техніки та інших складових логістики інноваційних методів переробки сільськогосподарської сировини.

3. Диверсифікація інструментів і методів державного регулювання інвестиційної діяльності в сільському господарстві та харчовому сегменті агропромислового комплексу шляхом реалізації державних інвестиційних програм та їх фінансування не тільки за рахунок коштів державного бюджету, а й за рахунок коштів, отриманих від реалізації договорів державно-приватного партнерства. В умовах відсутності банківського кредиту актуальним стає надання інвестиційних кредитів домогосподарствам для фінансування проектів з організації утилізації відходів рослинного і тваринного походження в харчовій промисловості.

На основі аналізу основних тенденцій розвитку харчової промисловості встановлено, що основним напрямом збільшення обсягів внутрішніх та зовнішніх інвестицій у харчову промисловість є налагодження виробництва різних видів біопалива, зокрема біоетанолу, на базі неексплуатованих виробничих потужностей лікєро-горілочного заводу. Слід зазначити, що сьогодні біопаливо успішно використовується у всьому світі. Це паливо, яке згорає на 100%, і його викиди не є шкідливими. Тому обов'язкові добавки абсолютно виправдані. Це може створити ринок і підвищити інвестиційну привабливість компаній алкогольної галузі.

Отже, ефективними стимулами для збільшення інвестицій в алкогольну галузь є:

1) забезпечення переходу від обмежувальної до стимулюючої податкової політики через різні ставки акцизного збору на алкоголь залежно від виду спиртовмісної кінцевої продукції та його стратегічна роль для держави;

2) створення сприятливого інвестиційного клімату, розвиток державно-

приватного партнерства для техніко-технологічної модернізації економічно активних лікєро-горілочаних заводів, зокрема шляхом переведення частини виробничих потужностей на виробництво біоетанолу.

Перераховані пільги дозволять виробникам алкогольної продукції зменшити податкове навантаження, що за рахунок ефекту масштабу знизить реалізаційну ціну алкоголю на внутрішньому та зовнішньому ринках та сприятиме збільшенню попиту та, як наслідок, додатковому ефект від розширення ринків збуту. Відповідно, з'являються додаткові можливості для збільшення інвестицій в модернізацію техніко-технологічної бази виробництва, тим самим покращуючи якість і конкурентоспроможність кінцевої продукції по всьому виробничому ланцюгу.

РОЗДІЛ 3

УДОСКОНАЛЕННЯ МЕХАНІЗМІВ СТИМУЛЮВАННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У СФЕРІ ПЕРЕРОБКИ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ СИРОВИНИ

3.1. Пріоритетні напрями стимулювання інвестиційної діяльності у сфері переробки сільськогосподарської сировини

Ретроспективний аналіз розвитку національної економіки за останні десятиліття показав, що Україна має унікальні природні ресурси та природно-кліматичні умови для розвитку сільського господарства, що створює можливості для виробництва значних обсягів сільськогосподарської сировини та, як наслідок, зростання експортного потенціалу сільськогосподарської сировини країни. Сільськогосподарська продукція є продукцією з низькою доданою вартістю і за цих умов забезпечує прийнятну рентабельність лише для великих виробників, особливо для компаній, які є членами вертикально та горизонтально інтегрованих торгових асоціацій. Водночас збільшення виробництва сільськогосподарської продукції, що реалізується на експорт, не забезпечує достатньої зайнятості на селі і, як правило, призводить до виснаження земель.

Дослідження показали, що лише за умови налагодження переробки сільськогосподарської сировини сільськогосподарське виробництво дасть необхідний поштовх для соціально-економічного вдосконалення села, що дозволить збільшити виробництво готової продукції та створити нові робочі місця. Тому збільшення потужностей з переробки сільськогосподарської сировини є необхідною умовою відродження українського села та створення нового кістяку для розвитку вітчизняного агробізнесу. Лише за умови впровадження додаткових потужностей з переробки сільськогосподарської сировини при існуючому рівні інвестиційної підтримки, особливо у сфері малих і середніх агропродовольчих підприємств, це стане можливим за умови застосування державою низки стимулюючих заходів, які стимулюють

сільськогосподарських товаровиробників, підприємства переробної та харчової промисловості до впровадження сучасних технологій переробки продукції тваринництва та рослинництва, а також переробки харчових відходів, у тому числі тих, що знаходяться на полях фільтрації.

Встановлено, що основним параметром збільшення обсягів фінансування капітальних інвестицій в національну економіку є стан інвестиційного клімату, який визначає подальші сценарії розвитку бізнес-процесів та передбачає градацію секторів економіки залежно від еластичності. рамкові ринкові умови. Водночас можна виділити сектори економіки, які працюють на задоволення найелементарніших потреб населення і не залежать від стану інвестиційного клімату. Існують також сфери, які суттєво не реагують на зміни в інвестиційному середовищі, до якого зазвичай відноситься виробництво товарів першої необхідності. Найбільш чутливим до змін інвестиційного клімату є виробництво товарів тривалого користування та послуг.

Виходячи з сучасних економічних реалій, необхідно розглянути три сценарії розвитку інвестиційного клімату в Україні. Перший сценарій передбачає продовження поточного тренду, тобто сценарій повільного відновлення докризових макроекономічних вимірів в існуючому форматі без суттєвих змін щодо вдосконалення інституційного середовища для диверсифікації джерел, методів і форм інвестиційної діяльності. Також можливо прискорити економічне зростання в Україні та змінити інституційне середовище в бік створення більш комфортних умов для ведення бізнесу, тоді інвестори також приймуть низку позитивних рішень щодо капіталовкладень у таких сферах, як інженерні та інфраструктурні проекти, наприклад, у харчової промисловості протягом 6-12 місяців.

В умовах спалаху світової фінансової кризи та зростання геополітичних ризиків через військові конфлікти починає розвиватися третій сценарій – спад ділової активності та економічного зростання. Інвестори відкладають рішення щодо інвестування, поки не буде позитивних результатів економічних реформ.

Практично немає сприятливого інвестиційного клімату. У цьому випадку дефіцит національного бюджету зростає, а національна валюта знецінюється. Тому розвиваються напрямки економіки, які задовольняють нагальні потреби населення. Насамперед, для цього потрібен додатковий поштовх для розвитку вітчизняного АПК, особливо його переробного сегменту, здатного за короткий термін значно збільшити виробництво конкурентоспроможної продукції з високою доданою вартістю.

Встановлено, що посилення сировинної орієнтації вітчизняного сільського господарства потребує збільшення переробних і харчових потужностей з метою збільшення виробництва продукції з високою доданою вартістю та зменшення частки сільськогосподарської сировини у структурі виробництва загального сільськогосподарського експорту країни. Реалізація цієї мети потребує суттєвого збільшення інвестицій у техніко-технологічну модернізацію діючих виробництв харчової промисловості та створення принципово нових виробництв на основі застосування передового зарубіжного досвіду виробництва харчових і промислових товарів на основі обробки продуктів тваринного і рослинного походження. Водночас у сучасних умовах інвестиційна діяльність у сфері переробки сільськогосподарської сировини не забезпечує необхідного залучення інвестиційних потоків через наявність численних інституційних пасток та інституційних прогалин, зумовлених надмірною одноманітністю форм, методів та джерел інвестиційної підтримки проектів з виробництва харчової та іншої продукції на основі переробки сільськогосподарської сировини, а також проектів із включення харчових відходів у господарський оборот виробництва.

Виходячи з вищевикладених міркувань, виникла необхідність розробки сучасного інституційного механізму стимулювання інвестиційної діяльності у сфері переробки сільськогосподарської сировини, що оперує критичною масою інституційних норм, правил і стереотипів поведінки, а також відповідним переліком інституційних організацій забезпечити повноцінний

інвестиційний процес у переробному сегменті вітчизняного агропромислового комплексу, що, з точки зору передового зарубіжного досвіду, дозволить на порядок збільшити виробництво продукції з високою доданою вартістю.

У зв'язку із сучасними тенденціями розвитку вітчизняного аграрного сектору особливого значення набуває розширення спектру форм і методів інвестиційної підтримки відтворення харчової промисловості з метою збільшення виробництва продукції з високою доданою вартістю. на порядок та підвищити соціальну ефективність використання ресурсного потенціалу сільського господарства за рахунок підвищення рівня зайнятості населення та зростання доходів населення. Водночас актуальним стає завдання вибору пріоритетів розвитку харчової промисловості. Введення в експлуатацію додаткових потужностей у сфері переробки та виробництва харчових продуктів дає змогу збільшити обсяги виробництва готової продукції та поступово зменшити сировинну складову в структурі всього аграрного експорту, що в кінцевому результаті забезпечить усунення існуючих структурних відмінностей в національному агробізнесі.

На основі аналізу реальної ситуації встановлено, що реалізація таких пріоритетів потребуватиме збільшення інвестиційного забезпечення для забезпечення модернізації, реконструкції та технічного переоснащення основних фондів харчової промисловості. Необхідною умовою збільшення інвестиційних потоків у переробному сегменті вітчизняного агробізнесу є створення інституційного середовища для стимулювання інвестиційної діяльності, що стимулюватиме активізацію інвестиційної діяльності як на рівні держави та територіальних утворень, так і суб'єктів агропромислового комплексу.

Тому важливо розробити державні програми підтримки впровадження додаткових потужностей у харчовій промисловості, які включають комплекс кредитів, податків та інших питань для стимулювання агропродовольчого бізнесу, що залучить додаткову зацікавленість у збільшенні обсягів виробництва. обробки. сільськогосподарської сировини шляхом збільшення

інвестиційних вливань із впровадженням додаткових та модернізацією та реконструкцією діючих основних фондів.

Водночас важливо забезпечити необхідні інвестиційні стимули для великих агропромислових об'єднань, які завдяки тривалому розширенню експорту на зовнішні ринки мають значну концентрацію фінансових ресурсів та потенційні можливості для і без того короткострокового розвитку. -термін перспективи впровадження значних потужностей з переробки сільськогосподарської продукції. З одного боку, це дозволить збільшити виробництво продукції з високою доданою вартістю, збільшити обсяги виробництва на етапах переробки сільськогосподарських харчових ланцюгів, створити додатковий попит на сільськогосподарську сировину в приватному та аграрному секторах, що прискорить процес поживлення ділової активності на селі та виходу з депресії.

При відповідному стимулюванні інвестиційної діяльності держава також спроможна на порядок збільшити обсяги переробки сільськогосподарської сировини у сфері малих і середніх господарств для виробництва продуктів харчування для потреб населення регіонів та локальний ринок, що збільшить кількість замкнутих циклів у локальних агропродовольчих ланцюгах, ресурсоутворюючі та фінансові передумови для розширеного відтворення сільськогосподарського виробничого потенціалу. У такій ситуації активізується діяльність сільськогосподарських розподільчих та обслуговуючих кооперативів, що дозволить зменшити втрати сільськогосподарської сировини в малому та середньому бізнесі через циклічні коливання ринків збуту, посилити зону переробки та посилити виробництво харчових продуктів у місцях найбільшої концентрації сільськогосподарської сировини. Налагодження виробництва готової продукції на базі безпосередніх виробників сільськогосподарської сировини дає змогу заощадити на транспортно-логістичних витратах і, зрештою, здешевити готову продукцію, що є дуже важливим фактором у вітчизняних реаліях, враховуючи переважання тенденції падіння доходів основних верств

населення.

Значний потенціал розширеного відтворення харчової промисловості передбачає розширення асортименту виробництва готової їжі та продукції промислового призначення з урахуванням диверсифікації споживчих уподобань та необхідності переходу на сучасні технологічні системи. Розширення асортименту готової їжі потребує придбання та встановлення сучасного високотехнологічного обладнання з прийнятним енергоспоживанням та іншими сучасними техніко-експлуатаційними характеристиками, а придбання такого обладнання вимагає додаткових інвестицій. Враховуючи низьку макроекономічну інвестиційну привабливість через політичну нестабільність, збільшення інвестицій у харчову промисловість для забезпечення розширення асортименту готових страв вимагатиме використання державою ряду переваг як щодо залучення фінансування з нерезидентів та в частині залучення інвестицій на національному ринку кредитного капіталу.

Впровадження даного виду обладнання дасть змогу переробляти левову частку відходів і залишків харчової промисловості та виробляти готову продукцію, що в середньостроковій перспективі забезпечить позитивні зміни в структурі аграрного експорту в цілому. Застійні процеси в економіці України, які мали місце в 90-х роках минулого століття, призвели до руйнування непродовольчого сегменту у сфері переробної та харчової промисловості, що сукупно вплинуло на динаміку виробництва технічних культур. Зокрема, було знищено підгалузь лляного волокна, відродження якого могло б стати одним із головних каталізаторів модернізації харчової промисловості з огляду на нинішній високий попит на європейському ринку на лляні тканини.

Одним із основних пріоритетів розвитку харчової промисловості є значне збільшення обсягів глибокої переробки сільськогосподарської сировини на основі впровадження сучасних технологій. Великі агропромислові об'єднання, що спеціалізуються на вирощуванні

експортоорієнтованих культур, можуть забезпечити виробництво готової продукції на основі глибокої переробки сільськогосподарської сировини. Однак наразі вони не використовують цей потенціал через відсутність відповідних інвестиційних стимулів, особливо у вигляді запровадження тарифних преференцій на сучасне високотехнологічне обладнання, що забезпечує високу продуктивність переробки сільськогосподарської сировини.

Водночас, за сучасних умов суб'єкти господарювання сільськогосподарського виробництва та агропродовольчої галузі не використовують навіть частково потенціал для підвищення ступеня капіталізації своєї діяльності за рахунок більш раціонального використання відходів через відсутність необхідні відсотки. Такий відсоток безпосередньо пов'язаний з інституціоналізацією інвестиційних стимулів, зокрема, у вигляді відшкодування державою комерційним банкам частини процентних ставок.

Дослідження показали, що шляхом створення виробничо-технічних та виробничо-технічних передумов для введення в дію додаткових потужностей з переробки сільськогосподарської сировини можна забезпечити позитивні структурні зрушення в регіональних господарських комплексах спеціалізації сільського господарства та збільшити кількість замкнутих виробничих циклів. будуть збільшені виробничі ланцюжки, що призведе до збільшення доданої вартості та призведе до створення нових робочих місць, а також до поживлення діяльності у суміжних галузях. Це дасть додатковий поштовх для соціально-економічного розвитку сільської місцевості.

Цей момент є важливою передумовою для успішного поглиблення децентралізації влади, зокрема завершення формування об'єднаних територіальних громад через формування нових полюсів зростання на основі налагодження додаткової переробки сільськогосподарської сировини. Як наслідок, у середньостроковій перспективі має бути ліквідовано галузевий відхил у структурі вітчизняного агропромислового комплексу в бік збільшення частки харчової промисловості, що призведе до збільшення

кількості підприємств з високою доданою вартістю. продукції та поступове усунення сировинної орієнтації регіональних агровиробничих ланцюгів. Водночас переробна та харчова промисловість відкривають нові можливості для формування територіального комплексу в напрямку розміщення промислових виробництв у сільській місцевості.

Паралельно зі збільшенням виробництва продуктів харчування з високою доданою вартістю, виробництва цінних органічних добрив на основі використання відходів рослинного і тваринного походження, а також обсягу паливних ресурсів на основі рекуперації енергії, поля фільтрації харчових продуктів промисловості та відходів на всіх ланках сільськогосподарського товарного ланцюга, що дозволяє сформувати низку замкнутих контурів, конче необхідних для розширеного відтворення ресурсно-виробничого потенціалу вітчизняного АПК. З широким використанням сільськогосподарської сировини підвищується ефективність нарощування потенціалу в галузі переробки та виробництва харчових продуктів.

Водночас необхідною умовою реалізації цих пріоритетів є формування сучасної системи стимулювання інвестиційної діяльності у сфері переробки сільськогосподарської сировини на основі взаємодії державних і приватних інституцій. Взаємодія державних і приватних інституцій має проявлятися не тільки в напрямку податково-фінансового розподілу, а й у формі створення сприятливих умов для здійснення переробної діяльності в АПК. У зв'язку з цим необхідно реалізувати заходи, спрямовані на вдосконалення інституційного середовища функціонування харчової промисловості, надання консультаційної підтримки розвитку харчової промисловості, диверсифікацію інструментів прямої та непрямой державної фінансової підтримки харчової промисловості. промисловості.

Поліпшення інвестиційного клімату шляхом інституційних реформ є основним напрямком діяльності урядів економічно розвинутих країн, що дозволяє їм залучати іноземні інвестиції та сприяти розвитку виробничого сегменту аграрного сектора. В Україні у зв'язку з цим необхідно зміцнювати

економічні зв'язки між підприємствами харчової промисловості та виробниками сільськогосподарської сировини, а також запроваджувати стандарти директив ЄС щодо якості та безпеки харчових продуктів.

Виходячи з існуючої інституційної бази та передового зарубіжного досвіду виробництва напівфабрикатів та інших видів промислової продукції для нової переробки сільськогосподарської сировини, варто зазначити, що держава повинна надавати консультативну підтримку розвитку харчової промисловості шляхом впровадження сучасних технологій переробки сільськогосподарської сировини та утилізації відходів на основі франчайзингу та реінжинірингу бізнесу, а також сприяти забезпеченню діяльності дорадчих служб щодо створення підприємств харчової промисловості на базі особистих селянських і фермерських господарств. Також повинна відбуватись консультаційна підтримка у сфері утилізації сільськогосподарських відходів та вирощування біоенергетичних культур у рамках розвитку індустрії виробництва біопалива. Виробництво біопалива має визначальне значення для територіальних утворень у сільській місцевості, оскільки дозволяє знизити вартість енергоносіїв, що важливо в умовах високої енергоємності для підвищення рівня конкурентоспроможності продукції.

Виходячи з ретроспективного аналізу основних тенденцій розвитку переробних підрозділів вітчизняного АПК, важливого значення набуває збільшення інвестиційних потоків в АПК. Як показує передовий світовий досвід, величина інвестиційних потоків залежить від ефективності системи стимулювання інвестицій, яка передбачає низку інституційних, фіскальних, фінансово-кредитних важелів для залучення інтересу з боку інвесторів-резидентів та нерезидентів. посилення підтримки проектів розширення виробничих потужностей у сировинному та переробному сегментах агропромислового комплексу та впровадження сучасних, у тому числі екологічно орієнтованих, технологій як у видобутку сільськогосподарської сировини, так і у переробці та виробництві харчових продуктів.

Водночас для забезпечення розширеного відтворення та фінансової

стабільності в агропромисловому комплексі необхідно забезпечити оновлення основних фондів та модернізацію виробничих потужностей, що можливо лише за умови значного обсягу фінансування капітальних вкладень. Це стосується як активної, так і пасивної частини основних засобів. Збільшення обсягів інвестиційної діяльності в харчовій промисловості стане можливим за умови створення необхідних умов шляхом використання диверсифікації інструментів і методів податкового стимулювання інвестиційної діяльності, розширивши тим самим деталізацію методів державного регулювання інвестиційної діяльності в сільському господарстві. харчово-переробний сегмент агропромислового комплексу, а також покращення інституційного середовища для інвестиційної діяльності. У таких умовах буде забезпечена адекватна диверсифікація джерел і методів інвестування, що призведе до значного збільшення інвестиційних потоків.

Необхідно збільшити кількість методів державного регулювання інвестиційної діяльності в переробно-харчовому сегменті агропромислового комплексу, стимулювати інвестиційний процес через формування державних інвестиційних програм та їх фінансування з державного бюджету та забезпечення інвестиційних кредитів населенню та державних гарантій для фінансування проектів у сфері переробки сільськогосподарської сировини.

Крім того, уряд має вжити заходів щодо зміни інституційного середовища інвестиційної діяльності для забезпечення високої конкурентної позиції порівняно з іншими країнами. Крім того, пропонується здійснювати консультативний супровід реалізації інвестиційних проектів з переведення невикористаних виробничих площ харчової промисловості на виробництво твердого та рідкого біопалива та розвитку фінансової інфраструктури регіональних аграрних ринків. Необхідно також удосконалити інституційну базу для формування об'єднань виробників сільськогосподарської сировини та харчової промисловості на засадах асоціативної, кластерної та кооперативної інтеграції.

Тому сьогодні є велика ймовірність того, що через загострення

глобальної проблеми забезпечення населення планети для українських виробників продукції відкриваються нові ніші на світових ринках. Зараз Україна лише частково використовує ці можливості, нарощуючи експорт сільськогосподарської продукції. Водночас можливості переробки та виробництва харчових продуктів використовуються незадовільно, оскільки держава не бажає стимулювати підвищення ступеня переробки сільськогосподарської сировини.

3.2. Інвестиційний механізм стимулювання діяльності переробно-харчових виробництв за умов імплементації індикаторів ЄС

Для багатьох регіонів України переробка сільськогосподарської сировини є базовою ланкою господарського комплексу, яка приносить левову частку податкових надходжень до місцевих бюджетів і створює значну кількість робочих місць. Проте останні тенденції свідчать про домінування сировини у вітчизняному агробізнесі, оскільки загострення глобальних проблем із забезпеченням продовольством сформувало додатковий попит на агропродукцію з боку українських виробників. Надзвичайно сприятливі природно-ресурсні умови для ведення сільськогосподарського виробництва в Україні створили умови для значного збільшення виробництва продукції рослинництва, яка експортується на світові ринки і слугує сировинною базою для виготовлення готової харчової продукції.

Водночас гіпертрофована орієнтація господарств на вирощування експортних культур (пшениця, кукурудза, соняшник) призвела до галузевих зрушень у структурі вітчизняного агробізнесу, які відобразилися, насамперед, у скороченні поголів'я великої рогатої худоби та зменшення посівних площ кормових культур. Збереження такої ситуації у середньостроковій перспективі призведе до посилення проявів виснаження сільськогосподарського природокористування та підірве можливості розширеного відтворення ресурсно-виробничого потенціалу агропромислового виробництва.

Подолання таких негативних тенденцій залежить від значного збільшення переробки сільськогосподарської сировини в центрі країни, що потребуватиме значних капіталовкладень. У сучасних умовах домінуючим напрямком інвестиційної діяльності агропромислових виробничих підрозділів є фінансування проектів, пов'язаних із розширенням посівних площ під експортоорієнтовані культури. На цьому фоні виникає нагальна потреба у створенні системи стимулювання, яка б спонукала суб'єктів агропромислового виробництва до фінансування проектів із введення в експлуатацію додаткових потужностей з переробки сільськогосподарської сировини. З одного боку, це зменшить експортні потоки сировини в агропродовольчих ланцюгах і забезпечить розширене відтворення технологічного ланцюжка, що в кінцевому результаті призведе до збільшення виробництва продукції з високою доданою вартістю в центрі країни. . та зменшити залежність вітчизняного АПК від циклічних коливань світових ринків сільськогосподарської продукції. Виходячи з поліфункціональної ролі підгалузей переробки сільськогосподарської продукції, інвестиційні стимули слід обирати з урахуванням виробничо-ресурсних передумов розвитку відповідної підгалузі.

На сьогоднішній день спиртова промисловість може бути однією з найбільш мобільних і перспективних підгалузей, як з точки зору надходження інвестицій, так і з точки зору створення мультиплікаційного ефекту для регіональних господарських комплексів у переробці сільськогосподарської сировини. Ця галузь має достатньо розвинену за українськими мірками матеріально-технічну виробничу базу, характеризується високим рівнем забезпеченості сировиною, має необхідний кадровий потенціал і прийнятний рівень якості готової продукції.

Дослідженням встановлено, що до стратегічних пріоритетів відродження спиртової галузі слід віднести модернізацію та реорганізацію всіх виробничих потужностей підприємства з метою підвищення ефективності ДП «Укрспирт» шляхом збільшення обсягів виробництва та розширення

асортименту та номенклатури продукції, заміни імпортової спиртовмісної продукції, зниження собівартості продукції за рахунок використання вторинних джерел енергії, комплексного впровадження технологій використання альтернативних видів палива, виробництва біогазу з відходів після споживання спирту, тим самим скорочення споживання природних ресурсів (артезіанської води) зменшується.

Використання нині невикористаних потужностей спиртової галузі шляхом переходу на виробництво біоетанолу дозволить задовольнити її потреби та відновити роботу значної кількості підприємств спиртової галузі, покращити фінансовий стан спиртової галузі та збільшити доходи бюджетів усіх рівнів. Основними перевагами ДП «Укрспирт» на ринку біопалива є наявність відповідного обладнання, висококваліфікований професійний персонал, розташування в сировинних районах, розвинена інфраструктура (побутова, транспортна), забезпеченість необхідною кількістю технічної води, великий досвід у промисловість .

Існує низка конкурентних переваг спиртового виробництва, які полягають у наявності резервів зниження собівартості продукції, основою яких є вартість сировини. Сировина становить не менше 60% витрат. Вартість сировини в Україні нижча, ніж у країнах ЄС. Крім того, при закупівлі великої кількості сировини «Укрспирт» є конкурентоспроможнішим за інших виробників на внутрішньому ринку. З урахуванням перелічених конкурентних переваг ДП «Укрспирт» та сформував стратегічні пріоритети розвитку спиртової галузі.

Одним із основних стратегічних напрямків розвитку ДП «Укрспирт» є розширення асортименту продукції та перепрофілювання вивільнених виробничих потужностей, які не будуть задіяні у виробництві, що дозволить збільшити завантаженість спиртзаводів, урізноманітнити виробничу програму та підвищити комплексність використання наявної ресурсної бази.

Перш за все, налагодження виробництва біоетанолу як компонента альтернативних видів палива має велике значення для підвищення

ефективності виробничо-господарської діяльності лікєро-горілочаних заводів та надання додаткового імпульсу для розвитку суміжних галузей та диверсифікації енергопостачання.

Цей вид діяльності з виробництва спирту є надзвичайно привабливим з огляду на необхідність збільшення виробництва палива з відновлюваних джерел та наявність достатньої сировинної бази для його виробництва на основі потужного сільськогосподарського ресурсного потенціалу більшості регіонів.

Впровадження виробництва біоетанолу дозволить ввести в експлуатацію велику кількість виробничих потужностей, які не використовувалися протягом останніх років, що дозволить збільшити обсяги виробництва в цілому та збільшити зайнятість у значній кількості населених пунктів, що є особливо актуальним у зв'язку з цим. з поглибленням децентралізації важливим є і завершення процесу створення об'єднаних територіальних громад.

Досить привабливим цільовим ринком для технічної продукції ДП «Укрспирт» є ринок альтернативних моторних палив та ринок паливного етанолу (біоетанолу). Привабливість цільового ринку оцінювалася на основі:

- оцінки ємності та темпів зростання цільового ринку за товарними сегментами;
- прогноз перспектив виходу Компанії на окремі сегменти ринку з новою продукцією;
- перспективи зростання і витіснення конкурентів на цільовому ринку;
- здатність підприємства забезпечити стабільну діяльність на ринку;
- потенційні можливості отримати домінуючу позицію на ринку для цього продукту по відношенню до продуктових і географічних сегментів.

Встановлено, що створення виробництва альтернативних палив для двигунів та паливного етанолу (біоетанолу) зумовлено тим, що у зв'язку з приєднанням України до Енергетичного Співтовариства 1 лютого 2011 року виникли зобов'язання за Протоколом про Приєднання до Договору про

заснування Енергетичного Співтовариства, ратифікованого Законом України № 2787-VI (2787-17) від 15.12.2010. Приєднання до Договору про Енергетичне Співтовариство передбачає імплементацію в законодавство України Директиви Європейського Парламенту та Ради від 23 квітня 2009 року про сприяння використанню біопалива або інших відновлюваних видів палива на транспорті.

Необхідно мати на увазі, що за належної організації виробництва альтернативних видів палива на основі біоетанолу, здійснення заходів, спрямованих на гармонізацію законодавства України з вимогами директив Європейського Парламенту та Ради щодо сприяння використанню біопалива або інших відновлюваних видів палива для транспорту, обсяги виробництва та реалізації альтернативних видів палива на основі біоетанолу зростуть до 320-360 тис. тонн на рік (14-16% внутрішнього ринку автомобільних бензинів).

Доцільність реалізації інвестиційних проектів, спрямованих на збільшення виробництва біоетанолу та альтернативних видів палива, полягає також у надмірній залежності національної економіки від імпорту енергоносіїв, особливо різних видів палива, що робить її вразливою до численних глобальних викликів перед обличчям непередбачуваних коливань на світових ринках вуглеводнів. Значні обсяги імпорту автомобільних бензинів і дизельного палива зумовлені тим, що в останні десятиліття спостерігається тенденція до скорочення внутрішнього виробництва цих видів палива.

Зокрема у 2017 році порівняно з 1990 роком обсяг виробництва бензину моторного зменшився в 14 разів, порівняно з 2008 роком – в 5,3 разу. Обсяг виробництва дизельного палива для залізничного та автомобільного транспорту у 2017 році порівняно з 1990 роком зменшився у 18 разів, порівняно з 2008 роком – у 5,3 разу. Також у 2017 році порівняно з 1990 роком обсяг первинної переробки нафти зменшився в 19,6 разу, порівняно з 2008 роком – у 3,4 разу.

Встановлено, що біоетанол за кодом УКТ ЗЕД 2207 20 00 10 для

українського виробника є комерційно привабливим як експортна позиція. За інформацією International Sugar Organization обсяг світового виробництва біоетанолу (паливного етанолу) за 2017 рік становив 99 727 млн. літрів або 78,71 млн. метричних тонн. У 2018 році світове виробництво біоетанолу зросло на 2,7% та становило 80,84 млн. метричних тонн. Найбільшими виробниками біоетанолу (паливного етанолу) є США, які виготовили в 2017 році 59,3% та Бразилія – 25,6% світового обсягу виробництва. Країни ЄС у 2017 році виготовили понад 4,215 млн. тонн біоетанолу. Водночас європейський ринок біоетанолу потребує додаткових поставок, що створює додаткову нішу для українських виробників.

Крім того, у 2014 році Європейський Союз та Україна підписали Угоду про асоціацію та Угоду про поглиблену та всеосяжну зону вільної торгівлі (ДСТА) між Україною та Європейським Союзом. Угода про зону вільної торгівлі набула чинності 1 січня 2016 року. Згідно з Угодою про зону вільної торгівлі, Україна має преференції щодо встановлення безмитних тарифних квот ЄС на етанол у рамках вільної торгівлі між Україною та ЄС. Загальний обсяг тарифної квоти ЄС для України на 2018 рік становить 56,2 тис. тонн. У 2019 році тарифна квота зростає до 70 800 тонн, у 2020 році – до 85 400 тонн і в 2021 році до 100 000 тонн. Найбільш привабливими країнами Європи для експорту біоетанолу для українських компаній є Румунія, Польща, Литва, Словаччина, Угорщина, Болгарія, Італія та Іспанія. Річний потенціал ДП «Укрспирт» щодо експорту етанолу до країн ЄС становить від 40 тис. до 80 млн. тонн.

Виходячи із стимулів, викладених в Угоді про вільну торгівлю, та враховуючи сприятливу ситуацію на європейському ринку біоетанолу, збільшення його виробництва на покинутих ділянках виробництва спирту має стати одним із головних пріоритетів розвитку алкогольної промисловості, оскільки ціле. та отримати комплексну інвестиційну підтримку з боку держави. Така підтримка має здійснюватися як безпосередньо через цільове бюджетне фінансування, так і опосередковано через інституціоналізацію

інвестиційних стимулів, зокрема, встановлення спеціального режиму сплати ПДВ, надання пільг зі сплати податку на прибуток та виплати дивідендів. , встановлення податку на майно, стягнення ввізного мита на ввезення спеціального обладнання, необхідного для виробництва біоетанолу. Спокійні спиртовиробничі майданчики в багатьох регіонах України за умови налагодження виробництва біоетанолу можуть стати полюсами зростання регіональної економіки та забезпечити радикальну трансформацію системи енергозабезпечення для потреб місцевої економіки.

Тому необхідно модернізувати вісім виробничих підприємств ДП «Укрспирт» у Вінницькій, Київській, Львівській, Тернопільській та Чернівецькій областях, що дозволить виробляти 165 680 тонн біоетанолу на рік.

Реалізація стратегічних пріоритетів розвитку ДП «Укрспирт», основним пріоритетом якого є створення виробництва біоетанолу та альтернативного моторного палива, за умови правового та нормативного забезпечення обов'язкових добавок біопалива до паливної продукції, гармонізації європейських та національних нормативів і стандартів. на виробництво біоетанолу та альтернативного палива, зниження ставок акцизного збору на біоетанол та етиловий спирт, зміни законодавства про державно-приватне партнерство залучать 1,5 млрд грн. капітальних інвестицій, що дозволить на порядок збільшити річний обсяг фінансування капітальних інвестицій у 2019-2023 роках. Для нарощування виробництва біоетанолу необхідно модернізувати 8 заводів на загальну суму 513,53 млн грн. потужністю 162,96 тис. тонн на рік.

Встановлено, що створення виробництва біоетанолу на закритих територіях підприємств спиртової промисловості може дати новий поштовх інвестиційній діяльності в переробному та харчовому сегменті агропромислового комплексу. Це стане можливим, якщо буде створена законодавча база, яка регулюватиме обов'язкове додавання біопалива до паливних продуктів. З одного боку, це на порядок підвищить інвестиційну

привабливість компаній спиртової галузі, а отже і окупність інвестицій, а з іншого – вирішить давню проблему забезпечення енергетичної безпеки країни. шляхом зменшення залежності від імпорту викопних вуглеводнів. Налагодження виробництва нових видів продукції на виробничих потужностях ДП «Укрспирт» дозволить збільшити обсяг річного валового доходу та, відповідно, чистого прибутку.

Реалізація проектів із збільшення виробництва біоетанолу та супутніх продуктів, а також спирту-сирцю, технічного спирту, технічних рідин і кормових добавок на окремих підприємствах характеризуватиметься різними термінами амортизації. Використання запланованих інвестиційних коштів дозволить збільшити додану вартість (витрати на оплату праці та доходи) на ДП «Укрспирт». Збільшення доданої вартості (доходів від прибутку та витрат на оплату праці) на ДП «Укрспирт» забезпечить суттєве збільшення надходжень від обов'язкових платежів до зведеного бюджету України та державних цільових фондів.

Надходження до Зведеного бюджету України та спеціальних державних фондів у 2023 році порівняно з 2017 роком збільшаться на 1,02 млрд грн, що значно підвищить бюджетну роль виробництва алкогольної продукції, що є важливим для слабких адміністративно-територіальних утворень аграрної спеціалізації (основна сфера розміщення алкогольного виробництва) матиме вирішальне значення для прискорення соціального та економічного відновлення.

ВИСНОВКИ

У магістерській роботі подано теоретичне узагальнення й нове вирішення наукового завдання – удосконалення механізмів стимулювання інвестиційної діяльності у сфері переробки сільськогосподарської сировини. Отримані в процесі дослідження результати дають змогу сформулювати висновки і пропозиції, що мають теоретичне й практичне значення.

1. В процесі дослідження визначено складові сфери переробки сільськогосподарської сировини, структурною ланкою якої є галузь переробного та харчового виробництва, що включає харчову промисловість та комплексне виробництво, що включає переробку сільськогосподарської сировини цільового призначення, виробництво продукції промислового призначення (для потреб промислового виробництва та енергетичних потреб) та переробки харчових та сільськогосподарських відходи. Такий підхід до визначення складових напрямів переробки сільськогосподарської сировини дає змогу сформулювати основу методів диференціації та інструментів стимулювання інвестиційної діяльності в цій ланці вітчизняного АПК.

2. Сформовано інституційне середовище інвестиційної діяльності у сфері переробки сільськогосподарської сировини, що є симбіозом інституцій-організацій та інституцій-правил, рівень освіченості яких позитивно впливає на інституційні перетворення як важливі умови на підвищення концентрації капітальних вкладень і фінансових вкладень у таких сферах:

- 1) переробка сільськогосподарської сировини в аграрних галузях економіки;
- 2) переробка сільськогосподарської сировини в харчовій промисловості;
- 3) утилізація відходів сільськогосподарського виробництва та харчової промисловості.

3. На основі аналізу світового досвіду встановлено, що одним з основних пріоритетів активізації інвестиційної діяльності в переробно-харчовому секторі АПК є налагодження виробництва біоетанолу на незадіяних майданчиках спиртових виробництв, що сприятиме підвищенню рівня

капіталізації названих суб'єктів господарювання та дасть змогу підвищити рівень комплексності переробки сільськогосподарської сировини і зміцнити енергетичну незалежність України.

4. Розроблено сценарний підхід до розвитку інвестиційного клімату в економіці України, який передбачає виокремлення трьох можливих сценаріїв (сценарію продовження поточного тренду (продовження повільного відновлення інвестиційних потоків без суттєвих змін інституціонального середовища диверсифікації джерел, методів та форм інвестиційної діяльності), оптимістичного (прискорення економічного зростання в Україні та зміна інституціонального середовища в напрямку більш комфортних умов ведення бізнесу) та песимістичного (регрес щодо інституціональних змін відносно покращення ділового середовища) сценаріїв) на основі врахування впливу основних складових екзогенного та ендогенного середовища.

5. Встановлено напрямки інвестиційного розвитку головного підприємства спиртової промисловості, які передбачають розширення асортименту продукції та конверсію вільних виробничих потужностей, які не використовуються для виробництва продукції, удосконалення технологічних систем та впровадження енерг. -заходи економії, які дозволяють досягти мультиплікаційного ефекту, забезпечити прибутковість спиртової галузі та збільшити доходи домогосподарств усіх рівнів, зменшити залежність держави від імпорту енергоносіїв, створити єдиний ринок біопалива.

6. Запропоновано механізм заохочення інвестицій у створення виробництв біоетанолу на непрацюючих спиртовиробних майданчиках, створення умов для збільшення використання паливного етанолу у виробництві високооктанових автомобільних палив та збільшення обсягів виробництва палива з фазовою стабільністю за рахунок максимального очищення та зневоднення етанолу за допомогою молекулярних сит, а також створення умов для значного зниження викидів токсичних речовин в атмосферне повітря від пересувних джерел.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Авраменко Ю.О. Інвестиційна діяльність як інструмент підвищення конкурентоспроможності фермерських господарств. *Економіка АПК*. 2018. №1. С. 84–92.
2. Алимов О.М., Даниленко А.І., Трегобчук В.М. та ін. Економічний розвиток України: інституціональне та ресурсне забезпечення: монографія. Київ. Об'єднаний інститут економіки НАН України, 2005. 540 с.
3. Амоша О.І., Землянкін А.І., Підоричева І.Ю. Удосконалення системи управління інноваціями як умова прискорення структурних реформв Україні. *Економіка України*. 2015. № 9. С. 49–65.
4. Андреева Н.М., Мартинюк О.М. Зелені інвестиції в агропромисловий сектор як сучасна філософія трансформації економіки України в умовах сталого розвитку. В кн. : Агробізнес : проблеми, сучасний стан та перспективи розвитку : колективна монографія за заг. ред. Г. Є. Жуйкова, В. С. Ніценка. Книга 3. Одеса : ТОВ Лерадрук, 2013. С. 174–184.
5. Антонєць Т.В. Специфіка формування прямих інвестицій в сільському господарстві України. *Вісник Харківського національного аграрного університету ім. В. В. Докучаєва*. 2013. № 6. С. 157–162.
6. Артимонова І.В. Інвестиційне забезпечення розвитку аграрних підприємств через механізм первинного розміщення акцій (ІРО). *Економіка та управління АПК*. 2012. № 9. С. 53–56.
7. Бахматюк О. Р. Інфраструктурні складові інвестиційного розвитку аграрного регіону. *Агросвіт*. 2013. № 23. С. 16–21.
8. Безп'ята І. В. Концепція розвитку системи маркетингу як чинника формування інвестиційної привабливості аграрного сектора. *Вісник ХНАУ*. 2016. № 1. С. 372–385.
9. Бойко Є. О. Регіональна характеристика іноземного інвестування агропродовольчої сфери. *Вісник Харківського національного аграрного університету ім. В. В. Докучаєва*. 2014. № 6. С. 102–111.
10. Бондаренко О.С. Проблеми формування структури фінансово-

кредитного забезпечення розвитку аграрних підприємств. *Вісник Харківського національного аграрного університету ім. В. В. Докучаєва*. 2015. № 1. С. 103–109.

11. Бритвенко А.С. Інвестиційна політика підприємств у сфері харчової промисловості. *Вісник Бердянського університету менеджменту та бізнесу*. 2015. №1(29). С. 27–29.

12. Бутенко Т.В., Солтик Я.В., Кравчук А.О. Удосконалення механізмів фінансового забезпечення кластерів аграрної сфери. *Агросвіт*. 2014. № 1. С. 15–20.

13. Васильєва Л.М. Оцінка інвестиційного забезпечення розвитку аграрного сектору. *Вісник Черкаського університету. Серія «Економічні науки»*. 2015. № 24(357). С. 43–48.

14. Вініченко І. І., Сидоров І. П. Організаційно-економічний механізм управління інвестиційним процесом в аграрному виробництві. *Агросвіт*. 2017. № 18. С. 47–51.

15. Волчанська Л. Ф. Методичні підходи оцінювання інвестиційної привабливості аграрних підприємств. *Агросвіт*. 2015. № 11. С. 74–79.

16. Гаврилюк В. М. Перспективи розвитку фінансового лізингу в сільському господарстві. *Економіка АПК*. 2015. № 10. С. 38–42.

17. Гіренко Ю. О. Інвестиційне забезпечення модернізації хмелярських підприємств в Україні. *Економіка АПК*. 2018. №1. С. 92–99.

18. Голбан Т. Т. Державна підтримка інвестиційно-інноваційного розвитку аграрного сектору економіки. *Вісник ХНАУ*. 2019. № 1. С. 312–319.

19. Голобородько Т. В. Дослідження розвитку та інвестиційної привабливості аграрної сфери України. *Агросвіт*. 2015. № 2. С. 30–35.

20. Голян В.А., Лучечко Ю.М. Інвестиційна діяльність в Україні: інституціональне середовище та секторальні виклики. *Інвестиції: практика та досвід*. 2018. № 12. С. 5–10.

21. Голян В.А., Лучечко Ю.М. Капітальні вкладення в економіку України: стимулювання залучення інвестиційних потоків у сферу переробки

- сільськогосподарської сировини. *Економіка та держава*. 2019. №1. С. 15–22.
22. Голян В.А., Лучечко Ю.М., Гордійчук А.І., Шмаров Д.М. Комплексний розвиток сфери переробки сільськогосподарської сировини в контексті диверсифікації інвестиційних потоків в аграрний сектор. *Агросвіт*. 2020. №9. С. 27–37.
23. Гомза В. М. Державне фінансування сільськогосподарських підприємств. *Економіка та управління АПК*. 2014. №2. С. 35–39.
24. Гончаренко І. В., Онофрійчук С. М., Шибко С. І. Активізація зовнішнього інвестування аграрних підприємств. *Вісник Харківського національного аграрного університету ім. В. В. Докучаєва*. 2013. № 7. С. 17–20.
25. Гордєєв О. Концептуальні підходи до сутності інституційного механізму. *Публічне управління*. 2012. №3. С. 36–42.
26. Громова О. М., Маркова Т. Д. Доцільність використання екологічно чистих технологій енергозабезпечення на підприємствах харчової промисловості. *Економіка харчової промисловості*. 2010. № 3. С. 59–62.
27. Гулей А. І. Інвестиційні процеси в агропродовольчій сфері економіки. *Агросвіт*. 2013. № 17. С. 23–26.
28. Державна цільова програма реалізації технічної політики в агропромисловому комплексі на період до 2015 року, затверджена постановою Кабінету Міністрів України від 30 травня 2007 року за № 785. Офіційний вісник України від 15.06.2007 р. № 41. С. 148. Ст. 1621. Код акту 39949/2007.
29. Добровольська С. Р. Державна фінансова підтримка як чинник формування галузевої структури виробництва в сільськогосподарських підприємствах. *Агросвіт*. 2013. № 4. С. 57–61.
30. Доронін А. В. Ефективність виробництва біоетанолу з продукції переробки цукрових буряків в Україні. *Економіка та управління АПК*. 2013. № 10. С. 145–148.
31. Дудник О. В. Інвестиційні стратегії підвищення ефективності використання ресурсного потенціалу аграрних підприємств. *Економіка АПК*.

2016. № 5. С. 79–86.

32. Закон України «Про альтернативні види палива» від 14.01.2000 р. Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1391-14#Text>.

33. Закон України «Про державне регулювання виробництва і обігу спирту етилового, коньячного і плодового, алкогольних напоїв, тютюнових виробів, рідин, що використовуються в електронних сигаретах, та пального» від 23.11.2018 р. Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/481/95-%D0%B2%D1%80#Text>.

34. Закон України «Про державну підтримку сільського господарства України» від 16.06.2005 р. Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1877-15#Text>.

35. Закон України «Про захист прав покупців сільськогосподарських машин» від 16.10.2012 р. Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/900-15#Text>.

36. Закон України «Про основні засади державної аграрної політики на період до 2015 року» від 18.10.2005 р. Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2982-15#Text>.

37. Захарін С.В., Ільєнко Р.В., Смирнов Є.В. Стимулювання інвестиційної діяльності у агропромисловому комплексі. *Науковий вісник Мукачівського державного університету. Серія Економіка*. 2018. № 1(9). С. 170–173.

38. Ігнатенко О.С. Інвестиційне забезпечення розвитку агропромислового комплексу: теоретико-методичний аспект. *Економічний вісник Київського національного університету технологій та дизайну МОН України*. 2017. № 35/1. С. 7–14.

39. Ільїна А. Державне стимулювання інвестиційного процесу. *Вісник КНТЕУ. Держава та економіка*. 2016. № 3. С. 67–77.

40. Карнаушенко А. С. Міжнародний досвід фінансування інноваційної діяльності сільськогосподарських підприємств та перспективи його

застосування в Україні. *Агросвіт*. 2014. № 17. С. 57–63.

41. Квасницька Р.С. Дефініційний аналіз поняття «інвестиційна діяльність». URL: http://irbis-nbu.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbu.gov.ua/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/Nvbdfa_2014_26_26.pdf.

42. Кирилов Ю. Є. Формування ефективного організаційно-економічного механізму інвестування аграрного сектору економіки України. *Агросвіт*. 2015. № 8. С. 18–24.

43. Кіпіоро І. М. Механізми активізації інноваційно-інвестиційної діяльності сільськогосподарських підприємств. *Економіка АПК*. 2015. №4. С. 77–81.

44. Кісіль М.І. Пріоритети інвестування розвитку аграрного сектору економіки України в умовах військових подій. *Економіка та управління АПК*. 2015. № 1. С. 36–40.

45. Коновал О.І. Ефективність інвестування у приріст оборотного капіталу сільськогосподарських підприємств. *Економіка АПК*. 2016. № 11. С. 49–54.

46. Копитко В.І. Особливості відтворення інвестицій в аграрному секторі регіональних АПК. *Вісник ХНАУ*. 2017. № 4. С. 3–9.

47. Крамаренко І.С. Державне фінансування агропродовольчої сфери України. *Агросвіт*. 2013. № 17. С. 13–16.

48. Крисанов Д.Ф., Варченко О.М. Агропродовольчі ланцюги: ключові проблеми створення та розбудови. *Економіка і прогнозування*. 2017. № 1. С. 72–91.

49. Лупенко Ю. О. Захарчук О. В. Інвестиційне забезпечення інноваційного розвитку сільського господарства України. *Економіка АПК*. 2018. № 11. С. 9–18.

50. Лучечко Ю.М. Інвестиційна діяльність у сфері переробки сільськогосподарської сировини: пріоритети та механізми. *Теоретичні та*

практичні аспекти соціально-економічних наукових досліджень : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., Київ, 30 жовтня 2020 року. Київ, 2020. С. 35–37.

51. Лучечко Ю.М. Стратегічні пріоритети відродження спиртової галузі в контексті зміцнення енергетичної самодостатності України. *Економіст*. 2018. №7. С. 8–15.

52. Мазур Г. Ф. Формування концепції інноваційно-інвестиційного розвитку агропромислового виробництва в умовах нестійкого економічного розвитку України. *Агросвіт*. 2017. № 22. С. 7–15.

53. Макаренко П.М., Андрієнко Н.В. Галузеві особливості формування потенціалу переробних підприємств з виробництва харчових продуктів. URL:<http://dspace.pdaa.edu.ua:8080/jspui/bitstream/123456789/1747/1/Volkova%20N.V.pdf>.

54. Марущинець А.В. Вплив переробної ланки АПК на трансформаційні процеси в аграрній сфері Київського Придніпров'я. *Український географічний журнал*. 2017. № 2. С. 26–31.

55. Мацибора Т. В. Інвестиційна привабливість аграрного сектору України: регіональний аспект. *Економіка АПК*. 2018. №3. С. 49–55.

56. Мацибора Т. В. Інвестиційне забезпечення розвитку сільськогосподарських підприємств. *Економіка АПК*. 2019. № 2. С. 66–72.

57. Мацибора Т. В. Оцінка інвестиційної привабливості продукції сільськогосподарських підприємств. *Економіка АПК*. 2019. № 1. С. 50–55.

58. Мацибора Т. В. Світовий досвід у поліпшенні інвестиційної привабливості аграрного сектору України. *Економіка АПК*. 2017. № 7. С. 101–105.

59. Місюк М. В. Інноваційно-інвестиційний підхід до формування та підвищення конкурентоспроможності продукції тваринництва. *Економіка АПК*. 2016. № 3. С. 74–79.

60. Однорог М. А. Особливості інвестиційної діяльності в аграрному секторі. *Актуальні проблеми міжнародних відносин*. 2015. № 126. С. 108–115.

61. Олійник О. О. Фактори формування ефективної фінансово-

кредитної системи аграрного сектору економіки. *Агросвіт*. 2014. № 18. С. 36–41.

62. Остапенко О.І. Проблема ефективності залучення іноземних інвестицій у підприємства харчової промисловості. *Інвестиції: практика та досвід*. 2008. №24. С.11–12.

63. Податковий кодекс України від 02.12.2010 р. *Відомості Верховної Ради України* від 08.04.2011 р. № 13. С. 556. Ст. 1.

64. Поліщук О.В. Міжнародні аспекти інституціоналізації економіки України. *Стратегія розвитку України*. 2011. №1. С. 171–173.

65. Постанова Кабінету Міністрів України «Про утворення Державного підприємства спиртової та лікєро-горілкової промисловості» від 28.07.2010 р. №672.

66. Сирош Н.В. Активизация инвестиционной деятельности как механизм ускоренного развития экономики Крыма. *Ученые записки Таврического национального университета имени В.И. Вернадского. Серия «Экономика и управление»*. 2012. № 1. С. 169–175.

67. Сичевський М.П. Удосконалення організаційно-економічного механізму розвитку харчової промисловості України. НАН України. Рада по вивченню продукт. сил України. К. Науковий світ, 2004. 374 с.

68. Сірий Є.В. Інституціональні засади дослідження трансформаційних процесів в аспекті ринково-підприємницького сегменту. сучасного українського суспільства. *Актуальні проблеми соціології, психології, педагогіки*. 2012. №14. С. 39–48.

69. Сірик З. Місцеве самоврядування та інвестиційні процеси: європейські процеси та вітчизняні реалії. *Ефективність державного управління*. 2016. № 4(49). С. 266–274.

70. Сорочка С.І. Моделі стимулювання інвестиційної діяльності. *Економіка та управління національним господарством*. 2017. № 11. С. 23–26.

71. Страшинський В. І. Інвестиційне забезпечення підприємств харчової

промисловості: стан, тенденції та проблеми. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 18 : Економіка і право*. 2015. Вип. 28. С. 65–72.

72. Тарасова О.В., Міхов М.М. Проблеми поліпшення інвестиційного клімату в харчовій промисловості України. *Економіка харчової промисловості*. 2011. № 4. С. 33–36.

73. Тінтулов Ю.В. Залучення інвестицій у розвиток підприємств харчової промисловості. *Аграрний вісник Причорномор'я. Економічні науки*. 2013. №69. С. 99–107.

74. Товста Т.Л. Інвестиційний фактор розвитку харчової промисловості України. *Інвестиції: практика та досвід*. 2009. №2. С. 18–20.

75. Федорчак О. Інституційний механізм державного управління. *Ефективність державного управління*. 2017. №1(50). Ч. 1. С. 53–63.

76. Федорчук О.С., Сторожук О.В. Практика використання інструментів стимулювання прямих іноземних інвестицій зарубіжними країнами. *Науковий вісник Мукачівського державного університету. Економіка і суспільство*. 2017. № 9. С. 120–126.

77. Филипповская Л. А., Кравчук А. Г. Оценивание эффективности инвестиционной деятельности рекламного агентства. *Вісник НТУ «ХПИ»*. 2013. № 53 (1026). С. 172–178.

78. Харук В.А. Теоретична сутність інвестиції та її значення як економічної категорії. *Вісник Хмельницького національного університету*. 2014. №3. С. 115–117.

79. B. Almukhambetova, R. Yermankulova, Z. Tokhayeva, B. Keneshbayev Innovation process management in agriculture: International practice. *Revista Espacios*. Issue 38. P. 1–6.

80. G. Pardey, J. Alston, V. Ruttan The economics of innovation and technical change in agriculture. *Handbook of the Economics of Innovation*. Issue 2.P. 939–984.

81. J. Potts, T. Kastelle Economics of innovation in agricultural economics and policy. *Economic Analysis and Policy*. Issue 54, P. 96–104.

82. K. Jothi Sivagnanam, K. Murugan Impact of public investment on agriculture sector in India: *Journal of Economic & Social Development*. Issue2. P. 45–51.

83. V. Materia, S. Pascucci, C. Kolympiris Understanding the selection processes of public research projects in agriculture: The role of scientific merit. *Food Policy*. Issue 56. P. 87–99.

Виконала: студент
магістратури за
спеціальністю 281 Публічне
управління та _____ Марина ОДОЛІНСЬКА
адміністрування заочної
форми навчання

Науковий керівник:
старший викладач кафедри
публічного управління та
адміністрування, к.е.н. _____ Петро СЕМ'ЯНЧУК

**Робота допущена до
захисту:**
завідувач кафедри
публічного управління та
адміністрування,
д.держ.упр., доцент _____ Едуард ЩЕПАНСЬКИЙ